

Bestemmingsplan Kamp Westerbork

Toelichting

Vastgesteld

Opdrachtgever:
Gemeente Midden-Drenthe

Sweco Nederland B.V.
Groningen, 14 september 2017

Verantwoording

Titel : Bestemmingsplan Kamp Westerbork
Subtitel : Toelichting
Projectnummer : 347200
Referentienummer : NL.IMRO.1731.KampWesterbork-VST1
Revisie : D 3.0
Datum : 14 september 2017

Auteur(s) : drs. H. (Hans) Praamstra, ing. B. (Boukje) Zeinstra

E-mail adres : hans.praamstra@sweco.nl

Gecontroleerd door : F. (Fiona) Sinoo MSc

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : drs. T.A. (Tim) Verver

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Sweco Nederland B.V.
Rozenburglaan 11
9727 DL Groningen
Postbus 7057
9701 JB Groningen
T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Inhoudsopgave

1	INLEIDING.....	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Voorgenomen ontwikkelingen.....	2
1.3	Begrenzing plangebied.....	2
1.4	Planopzet.....	2
1.5	Overzicht onderzoeken.....	2
1.6	Leeswijzer	2
2	HUIDIGE SITUATIE	2
2.1	Ontstaansgeschiedenis	2
2.2	Bestaande situatie.....	2
3	PLANBESCHRIJVING.....	2
3.1	Masterplan Kamp Westerbork in ensemble.....	2
3.2	Voorgenomen ontwikkelingen.....	2
4	BELEIDSKADER	2
4.1	Rijksbeleid.....	2
4.2	Provinciaal beleid	2
4.3	Gemeentelijk beleid.....	2
4.4	Conclusie	2
5	OMGEVINGSASPECTEN.....	2
5.1	Landschap en cultuurhistorie.....	2
5.2	Archeologie	2
5.3	Bodem	2
5.4	Natuur	2
5.5	Watertoets.....	2
5.6	Milieuzonering.....	2
5.7	Verkeer	2
5.8	Geluid	2
5.9	Luchtkwaliteit	2
5.10	Externe veiligheid.....	2
6	JURIDISCHE ASPECTEN	2
6.1	Opzet bestemmingsplan.....	2
6.2	Planregels.....	2
7	ECONOMISCHE EN MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID	2
7.1	Economische uitvoerbaarheid.....	2
7.2	Maatschappelijke uitvoerbaarheid.....	2
	BIJLAGEN	2

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Oostelijk van Hooghalen in de Boswachterij Hooghalen ligt het voormalige Kamp Westerbork. Tussen 1939 en 1970 was het terrein in gebruik als vluchtelingenkamp, doorgangslager, interneringskamp, militair en repatriëringskamp en een woonoord. Tegenwoordig is het een historische plek.

Begin jaren 1990 besloot het in 1983 geopende Herinneringscentrum Kamp Westerbork tot een symbolische en beperkte herinrichting van het voormalige kampterrein. Beoogd werd een versterking van de zeggingskracht van het terrein als historische plaats. Gekozen werd voor een educatieve benadering. Met het op terughoudende wijze situeren van informatiedragers in de betekenis van symbolische vormen en associatieve elementen zou het terrein kenbaar en (her)kenbaar moeten worden. Op 16 juni 1992 werd het heringerichte terrein van kamp Westerbork officieel onthuld door Prinses Margriet.

Nu bijna 25 jaar later, moet geconcludeerd worden dat de symbolische herinrichting niet meer voldoet en onvoldoende zeggingskracht heeft, zeker voor jonge generaties. Bovendien zijn inmiddels authentieke barakdelen en de woning van de kampcommandant binnen bereik gekomen om een functie te krijgen in de zingeving van deze plaats van herinnering. Algemeen wordt onderschreven dat er voor de kenbaarheid van het wezen van de historische plek een aantal wezenlijke zicht- en tastbare objecten nodig zijn. Verwijzingen die de essentie van het bestaan en functioneren van deze plek in zijn verschillende bewoningsgeschiedenissen duidelijk maken, daarmee direct verbonden zijn en deze tevens symboliseren. De Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork heeft voor de herinrichting een Masterplan opgesteld, met daarin diverse plannen om toe te werken naar meer beleving, gericht op de jongere generaties.

Daarnaast is in opdracht van de gemeente Midden Drenthe, in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de provincie Drenthe, een archeologische bronnen- en beleidskaart opgesteld voor het voormalige kampterrein. De gemeente heeft een zorgplicht ten aanzien van dit erfgoed, zo volgt uit de Monumentenwet 1988 en de Wet op de Archeologische Monumentenzorg toevoegen (tegenwoordig de Erfgoedwet 2016 en de Wet ruimtelijke ordening). Om hier invulling aan te geven, is de genoemde archeologische bronnen- en beleidskaart opgesteld.

1.2 VOorgenomen Ontwikkelingen

Tot nu toe heeft het Herinneringscentrum de volgende plannen bekend gemaakt:

Op het Voormalig Kampterrein:

1. Het plaatsen van een glazen overkapping over de woning van de kampcommandant.
2. Het conserveren van de woning van de kampcommandant.
3. Het plaatsen van fluisterwagons.
4. Het gedeeltelijk terugplaatsen van Barak 56.
5. Het verplaatsen van het fietspad dat door het kampterrein liep, naar buiten het kampterrein.
6. Het vervangen van het asfalt van dit voormalige fietspad door halfverharding.
7. Het plaatsen van draadmodellen van barakken en wachttorens.
8. Het verplaatsen van de huidige entree naar het voormalig poortgebouw (inclusief de realisatie van een transferpunt en visualiseren wachthuisje).

In de periferie:

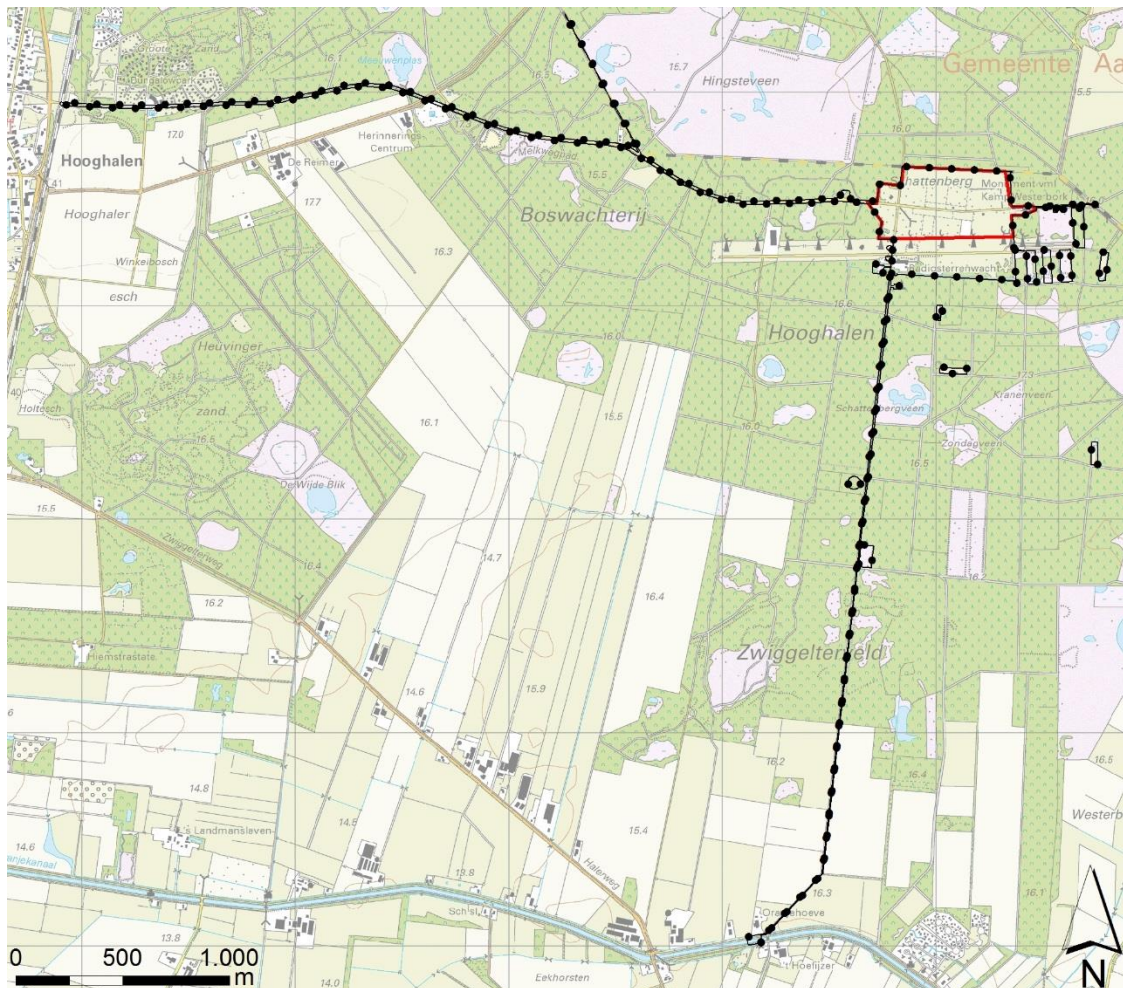
9. Het visualiseren van het crematorium.
10. Het herkenbaar maken van het voormalig spoortracé.

Op en rond het terrein van het Herinneringscentrum:

11. Het uitbreiden van het museumgebouw.
 12. Het plaatsen van een traverse.
 13. Het plaatsen van een wagon.
- Voor de onderdelen 1 t/m 6 zijn reeds omgevingsvergunningen afgegeven en deze plannen zijn inmiddels grotendeels uitgevoerd. Deze omgevingsvergunningen zijn, voor zover noodzakelijk, verwerkt in onderhavig bestemmingsplan. Nummer 7 is binnen het vigerende bestemmingsplan te vergunnen. Voor deze onderdelen is het bestemmingsplan conserverend van karakter.
 - De onderdelen 8 en 9 betreffen nog niet gerealiseerde onderdelen die door middel van het voorliggende bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt.
 - De onderdelen 10 t/m 13 zijn op dit moment nog niet concreet genoeg. Hiervoor zal in een later stadium (indien noodzakelijk) een bestemmingsplan in procedure worden gebracht.

1.3 BEGRENZING PLANGEBIED

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork omvat het Herinneringscentrum en het voormalig kampterrein. Herinneringscentrum en kampterrein liggen 2,7 kilometer van elkaar verwijderd en wordt verbonden door een weg die de route van het voormalige spoortracé volgt (zie onderstaande afbeelding).

Plangebied (in het rood de huidige begrenzing van het kampterrein)

Het plangebied is gelegen in Boswachterij Hooghalen en bestaat uit de volgende onderdelen:

- Het voormalig kampterrein dat wordt begrensd door een bosrand. Aan de noordzijde vormt de bosrand tevens de grens met de gemeente Aa en Hunze.
- Twee gebieden buiten het voormalig kampterrein (de locatie van het crematorium en de entree van het voormalig kampterrein).
- Relevante aspecten uit de archeologische beleidskaart Kamp Westerbork voor zover gelegen buiten bovenstaande gebieden. De belangrijkste elementen betreffen het voormalige spoortracé richting de spoorlijn Beilen-Assen, de smalspoorbaan richting het Oranjekanaal en het zuidelijke gedeelte van het oorspronkelijke kampterrein ter plaatse van de radiotelescopen van ASTRON.

1.4 PLANOPZET

De opzet van het voorliggende bestemmingsplan is tweeledig:

- Het planologisch mogelijk maken van enkele onderdelen van het Masterplan op het voormalig kampterrein. Het plangebied ligt in het bestemmingsplan Buitengebied Midden-Drenthe (vastgesteld 26 januari 2012) en het bestemmingsplan Correctieve Herziening Buitengebied Midden-Drenthe (vastgesteld 6 maart 2014) en heeft daarbinnen de bestemming 'Maatschappelijk' en 'Natuur'. Enkele beoogde ontwikkelingen uit het Masterplan passen niet binnen deze bestemmingen.
- Het juridisch vastleggen van de archeologische beleidskaart voor het behoud van ondergrondse overblijfselen uit de 20^e eeuw. Het archeologische beschermingsregime in de vigerende bestemmingsplannen Buitengebied Midden-Drenthe richt zich namelijk alleen op de prehistorie en niet op overblijfselen uit de 20e eeuw. De archeologische beleidskaart heet betrekking op zowel het kampterrein zelf als gebieden buiten het huidige kampterrein. Voor het gedeelte buiten het kampterrein heeft dit bestemmingsplan dan ook de vorm van een paraplubestemmingsplan (of facetbestemmingsplan) waarmee het beschermingsregime van de archeologische beleidskaart doorgevoerd wordt in de vigerende bestemmingsplannen Buitengebied Midden-Drenthe, terwijl de overige bepalingen van deze plannen kracht blijven.

1.5 OVERZICHT ONDERZOEKEN

Voor de totstandkoming van het bestemmingsplan zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd, waarvan de resultaten op hoofdlijnen in dit bestemmingsplan zijn verwoord. De volgende rapportages zijn als separate bijlagen opgenomen:

- Milieukundig historisch bodemonderzoek Kamp Westerbork, Grontmij, 21 mei 2012;
- Milieukundig historisch bodemonderzoek Kamp Westerbork, Sweco, 13 september 2016;
- Kamp Westerbork - van vluchtelingenkamp tot herinneringscentrum. Een archeologische bronnen- en beleidskaart, RAAP-rapport 2909, RAAP Archeologisch Adviesbureau, 29 januari 2015;
- Kamp Westerbork, aanpassing van de archeologische beleidskaart. Addendum bij RAAP-rapport 2909, december 2016, RAAP-notitie 5723, december 2016;
- Toetsing Flora- en faunawet, Buro Bakker, juni 2012;
- Toetsing Flora- en fauna, Sweco, 13 juli 2016;
- Toetsing EHS voormalig kampterrein, Grontmij, 5 oktober 2011.

1.6 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 is de huidige situatie geschetst. In hoofdstuk 3 is een beschrijving van het plan gegeven. In hoofdstuk 4 is aandacht besteed aan het voor dit bestemmingsplan relevante rijksbeleid, provinciaal en gemeentelijk beleid. In hoofdstuk 5 is aandacht besteed aan de milieuaspecten en de daaraan verbonden onderzoeken. In hoofdstuk 6 is ingegaan op de juridische vormgeving waarna in hoofdstuk 7 de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid aan de orde komt.

2 HUIDIGE SITUATIE

2.1 ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Oostelijk van Hooghalen in de Boswachterij Hooghalen ligt het voormalige vluchtelingenkamp en later Durchgangslager Westerbork. Kamp Westerbork heeft een geschiedenis die zich uitstrekt van de bouw als vluchtelingenkamp in 1939 tot aan de dag van vandaag. In deze paragraaf wordt een kort historisch overzicht gegeven van alle gebruiksfasen.

Heideveld

Vanaf de komst van de eerste, prehistorische boeren begon de mens in het landschap in te grijpen. In eerste instantie ging het om kleinschalige ontginningen. Later werden steeds grotere oppervlakten als landbouwgrond in gebruik genomen en benut voor beweiding van schaapskuddes. De met dekzand afgedekte keileemplateaus kenden door die lemige ondergrond een slechte afwatering, waardoor het gebied vooral voor beweiding werd gebruikt. Langzaam transformeerde het gebied van het latere Kamp Westerbork daardoor tot een heideveld.

Vluchtelingenkamp

Toen in 1933 Adolf Hitler in Duitsland aan de macht kwam, begon de jacht op politieke tegenstanders. Voor de Joden werd het leven steeds moeilijker: stap voor stap werden zij geïsoleerd. Niet ieder wachtte af en vluchtte naar het buitenland, zoals naar Nederland. De Nederlandse regering heeft in 1939 het Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork opgericht om de grotendeels Joodse vluchtelingen op te kunnen vangen.

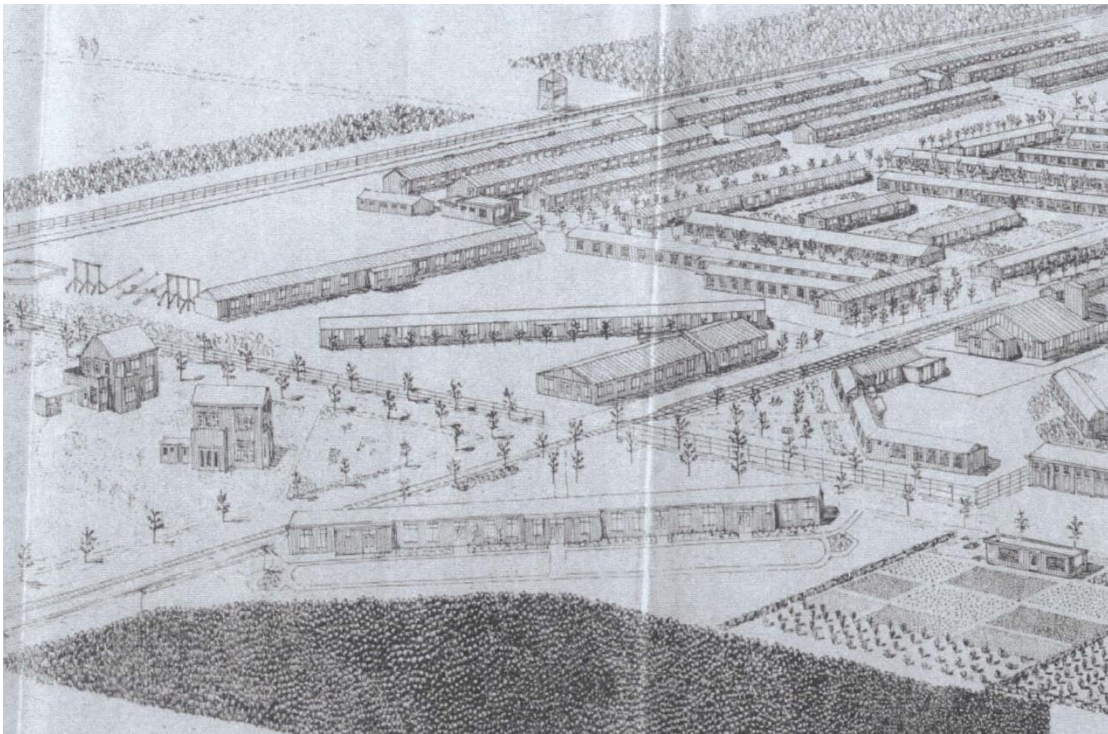
Durchgangslager

Tijdens de tweede Wereldoorlog hebben de nazi's het voormalig kampterrein omgebouwd tot het Judendurchgangslager Westerbork. Een centraal punt waar de Joden werden samengebracht om ze vanuit daar te kunnen deporteren. Op 15 juli 1942 vertrok de eerste deportatietrein, daarna volgden tot september 1944 nog 92 transporten. Hun bestemming was veelal Auschwitz-Birkenau en Sobibor. Op 13 september 1944 vertrok vanuit kamp Westerbork het laatste transport. Ongeveer 300 gevangenen bleven achter om het kamp af te breken. Als gevolg van het oorlogsverloop werd dit plan niet uitgevoerd. In het laatste halfjaar was er van een 'ander' Westerbork sprake: de allesbepalende dreiging van de transporten was weg. Wel kwamen er nog nieuwe gevangenen binnen, veelal in onderduik ontdekt.

Op 12 april 1945 bevrijdden de Canadezen in kamp Westerbork 876 Joodse gevangenen. Echter, pas in juli 1945 konden de laatste gevangenen vertrekken. Van de meer dan 100.000 gedeporteerden, waaronder meer dan 200 Roma en Sinti, en enkele tientallen verzetsstrijders, keerden slechts 5.000 terug.

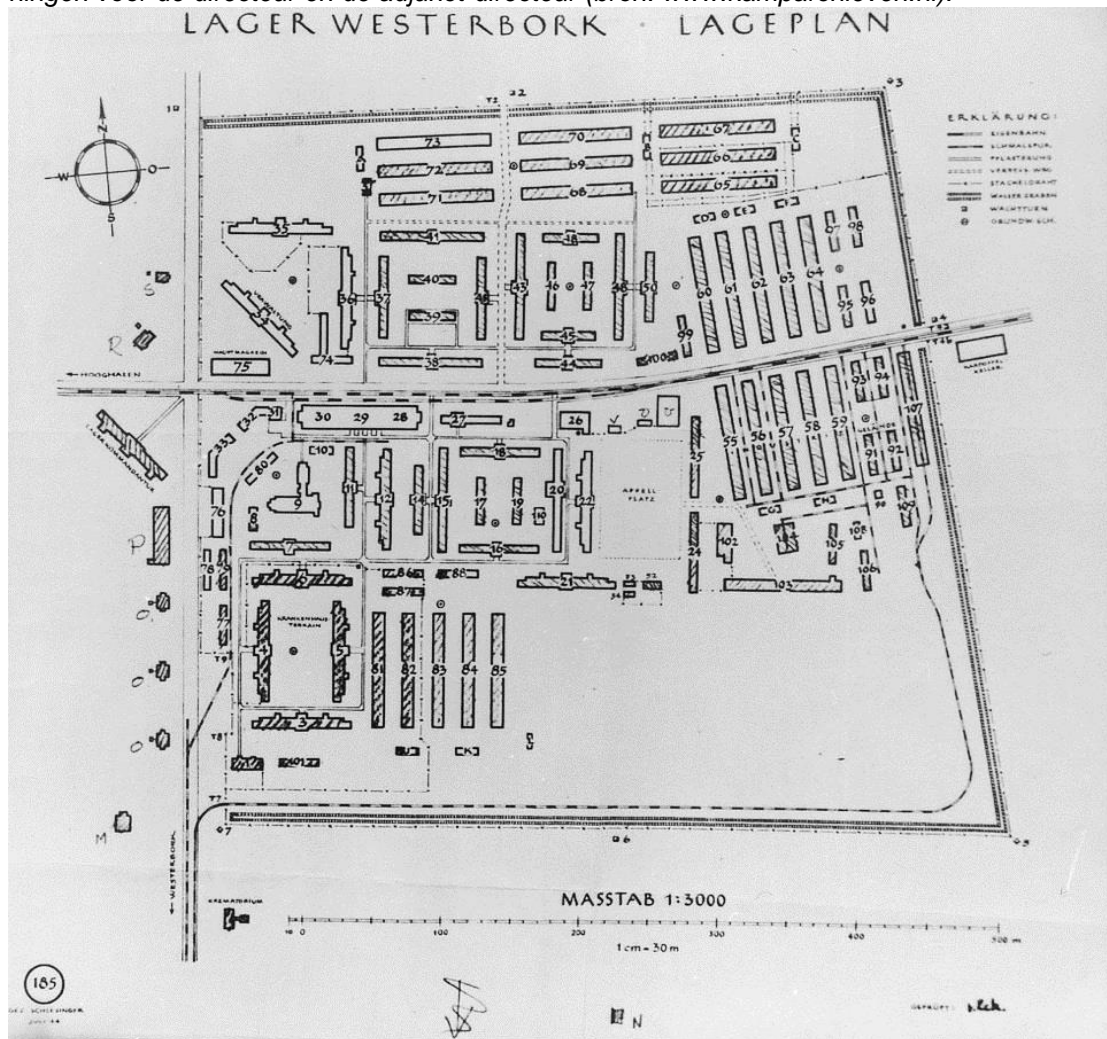
Interneringskamp

Kamp Westerbork bleef na de bevrijding in gebruik. Terwijl de Joodse gevangenen nog in afwachting waren van toestemming om het kamp te mogen verlaten, kwamen in april 1945 al de eerste 'nieuwe bewoners': NSB-ers, SS-ers en anderen die van samenwerking met de bezetter werden beschuldigd.

Vogelvluchttekening van het kamp door architect A.V. Hartogh (augustus 1944). Links de woningen voor de directeur en de adjunct-directeur (bron: www.kamparchieven.nl).

LAGER WESTERBORK · LAGEPLAN

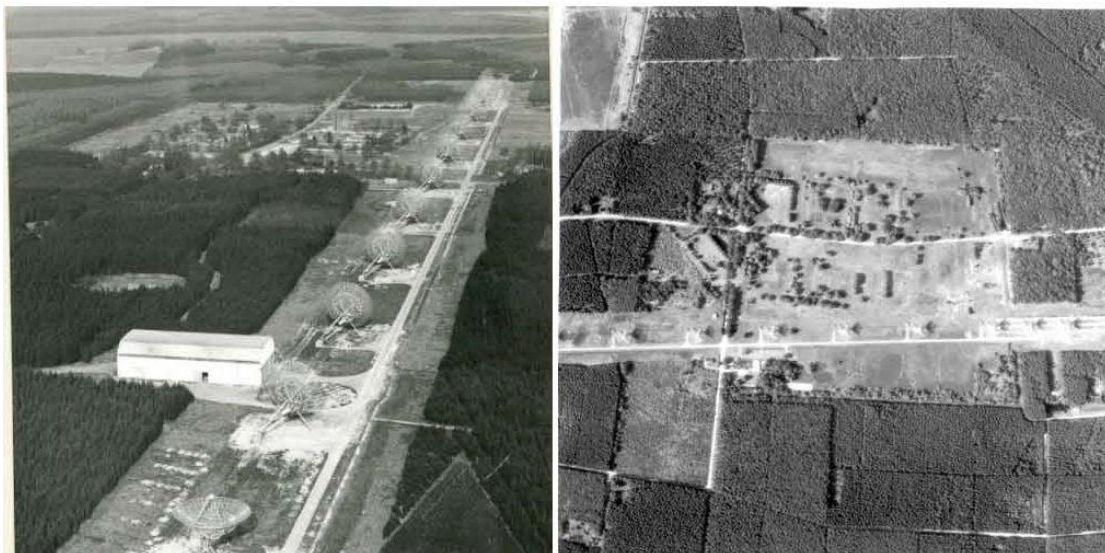
Plattegrond Kamp Westerbork 1944

Militair kamp en repatriëringskamp

In december 1948 kwam er een einde aan gebruik als interneringskamp en kreeg het kamp een nieuwe bestemming. Eerst was het een onderkomen voor militairen die naar het voormalige Nederlands-Indië werden uitgezonden om deel te nemen aan de politionele acties en vanaf 1950 opvangkamp voor Indische Nederlanders die werden gerepatrieerd uit het onafhankelijk geworden Nederlands-Indië.

Woonoord Schattenburg

De langste tijd uit zijn geschiedenis bood kamp Westerbork plaats aan Molukkers. Onder de naam Woonoord Schattenberg gaf het in de periode 1951 – 1970 onderdak aan deze van de Molukse eilanden afkomstige militairen in Nederlandse dienst. Met het vertrek van de Molukkers aan het einde van de jaren zestig verdween ook steeds meer van het voormalige doorgangskamp: barakken werden gesloopt of verkocht. Op een deel van het terrein verrezen grote radio-telescopen.

Het voormalige kampterrein door de jaren heen (1939 - 1945 - 1970 - 1983)

Herinneringscentrum

Hoewel de aandacht voor het oorlogsverleden kort na de bevrijding groot was, was er voor de Holocaust – het systematisch uitroeien van de Joden – nauwelijks aandacht. Dit gold ook Kamp Westerbork. De locatie als zodanig bleef zonder discussie tot en met 1971 in gebruik en kreeg

als vanzelfsprekend steeds nieuwe bewoners. Draagvlak was er in de eerste decennia na de oorlog evenmin voor een monument.

Pas in de loop van de jaren zestig begon er belangstelling voor de Jodenvervolging te komen. Dit veranderende klimaat was nodig om voldoende steun te krijgen voor de wens een informatievoorziening over Kamp Westerbork te realiseren nabij de oorspronkelijke locatie van het kamp. In de daaropvolgende jaren werden er kleine aanpassingen binnen de contouren van het oorspronkelijk kamp aangebracht die deze historische plek herkenbaarder moesten maken. In 1979 werd besloten tot de bouw van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Op 12 april 1983, bijna veertig jaar na de bevrijding, opende koningin Beatrix het Herinneringscentrum Kamp Westerbork officieel en kwamen herinnering, herdenking en bezinning centraal te staan. Het bezoekersaantal steeg: van 40.000 in de eerste jaren naar 150.000 tegenwoordig (en een veelvoud daarvan op het oorspronkelijke kampterrein zelf).

2.2 BESTAANDE SITUATIE

Anno 2016 is het voormalige kampterrein een open vlakte die omsloten is door bossen. Het terrein is ontsloten door een weg genaamd Hemeloor dat op het voormalige spoortracé ligt en het kampterrein van oost naar west dwars doorsnijdt. Op de zuidzijde van het voormalige kampterrein staan enkele grote radiotelescopen. Het terrein is begin jaren negentig door het Herinneringscentrum Kamp Westerbork op een symbolische wijze heringericht om daarmee de herinnering aan de geschiedenis van de plek te versterken. Zo is op de plekken waar vroeger de barakken hebben gestaan het gazon verhoogd om op deze wijze de footprint te visualiseren.

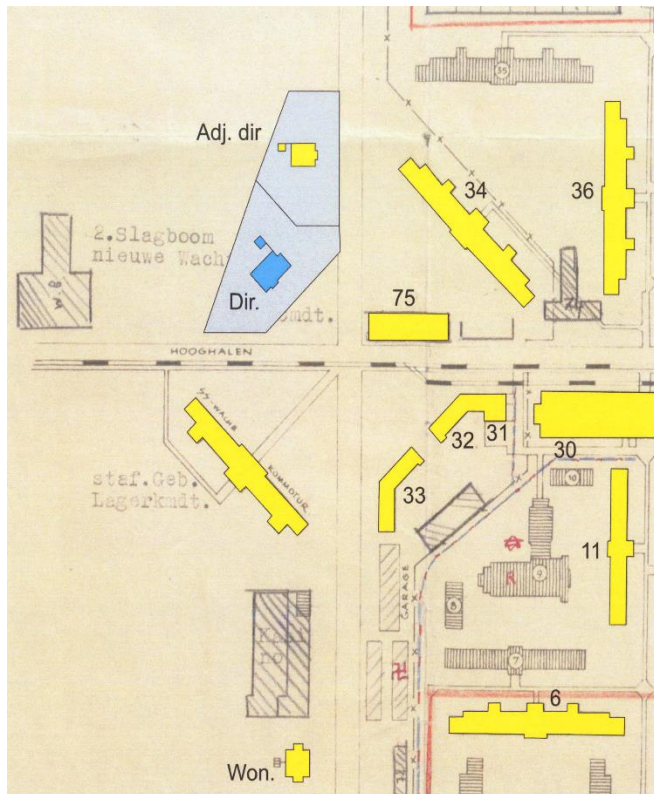
Onder andere de volgende objecten zijn in de huidige situatie aanwezig op het voormalig kampterrein:

- a. de woning van de kampcommandant (Rijksmonument);
- b. de SS-schuilbunker (Rijksmonument);
- c. de Aardappelbewaarplaats (Rijksmonument);
- d. het Nationaal Monument Westerbork;
- e. de 102.000 stenen;
- f. de tekens van Westerbork;
- g. wachttorens;
- h. schietbanen met kogelvangers;
- i. barakken;
- j. wagons.

Woning van de kampcommandant

De woning van de kampcommandant van Kamp Westerbork ligt op de noordwestelijke hoek van de kruising van de noord-zuid lopende weg Schattenberg en de haaks daarop staande weg die na de oorlog Hemeloor is gaan heten. De woning werd gebouwd in 1939 en is (naast de aardappelkelder, bunker en waterzuivering) het enige overgebleven onderdeel van de bebouwing van kamp Westerbork. Sinds 3 juni 1994 is de woning rijksmonument (monumentnummer 479656).

De woning van de kampcommandant is van essentieel belang als onderdeel van het kamp Westerbork, enerzijds omdat het een van de weinig origineel overgebleven onderdelen van het kamp is. Anderzijds vanwege de herinneringen die verbonden zijn aan het kamp als geheel en als woning van de kampcommandant in het bijzonder. Ondanks het feit dat de woning door de sloop van nagenoeg alle andere delen van het kamp alleen is komen te staan, is de plaats en de richting waarin de woning is gedraaid nog steeds een belangrijke verwijzing naar het oorspronkelijke stedenbouwkundige plan van het kamp. De woning ligt overhoeks ten opzichte van de beide genoemde wegen en dat heeft zijn oorsprong in de structuur van het oorspronkelijke kamp waar de gebouwen in alle vier hoeken rondom deze kruising vijfenveertig graden gedraaid stonden ten opzichte van het verder geheel orthogonale grid van het kamp (zie onderstaande afbeelding).

Centrale deel van het kamp Westerbork, directeurswoningen in het blauw (bron: *Bouwhistorische opname Commandantwoning Kamp Westerbork, BBA*)

De woning werd in 1939 gebouwd als tijdelijk onderkomen voor een levensduur van vijftien jaar, maar staat er na zeventig jaar nog steeds. De bouw is uitgevoerd als een 'custommade' hout-skeletbouw als onderdeel van het gehele kamp. Anders dan andere historische houten woningen, die doorgaans als bouwpakket uit Duitsland of Noorwegen aangevoerd zijn, gaat het hier om een naar ontwerp van de Rijksgebouwendienst uitgevoerde, ruim opgezette, maar als tijdelijk bedoelde, directeurswoning en dat geeft het een hoge typologische zeldzaamheidswaarde.

In 2011 heeft het ministerie van VWS aan het Herinneringscentrum Kamp Westerbork subsidie verleend voor de conservering van de woning van de kampcommandant. Deze subsidie maakte het mogelijk om dit unieke object veilig te stellen voor toekomstige generaties. In 2015 is de renovatie en overkapping van de woning van de kampcommandant afgerond (planologisch geregeld door middel van een omgevingsvergunning, zie paragraaf 1.3). Hiermee kan de huidige staat van de woning in stand worden gehouden en daarmee duurzaam veilig worden gesteld.

In de huidige situatie bestaat de bebouwing (circa 1.000 m²) uit drie onderdelen:

- De woning van de kampcommandant (Rijksmonument);
- Secundaire ruimte met de entree, ontvangstruimte, berging, toiletvoorzieningen en technische ruimte.
- Een glazen overkapping die de woning van de kampcommandant geheel omvat.

In de huidige situatie wordt de woning niet functioneel gebruikt voor bezoek of bijeenkomsten omdat de woning hiervoor niet geschikt is. De overkapping die de woning in zijn geheel overspant, zal alleen geopend zijn op uitnodiging voor besloten bijeenkomsten zoals lezingen, toneel- en muziekuitvoeringen en groepsontvangsten. Ook zullen kleinschalige bijeenkomsten die nu nog in de open lucht op het kampterrein plaatsvinden in de toekomst in de overkapping kunnen gaan plaatsvinden. De woning zal dan als het ware als decor dienen voor deze bijeenkomsten.

Voor alle invullingen en activiteiten geldt dat er een duidelijke functionele relatie moet bestaan met het bestaande Herinneringscentrum Westerbork. Dergelijke activiteiten zullen incidenteel

plaatsvinden (maximaal 12 keer per jaar), met een maximale groepsgrootte van 120 personen en over het algemeen een dagdeel in beslag nemen.

Woning kampcommandant voor renovatie (inclusief tijdelijke beschermingsmaatregelen)

Woning kampcommandant na renovatie en realisatie overkapping

Barakken en wachttorens

Om een indruk te geven van het leven in een dichtbebouwd Durchgangslager Westerbork zijn meerdere originele barakdelen samen met gereconstrueerde silhouetten van barakken op het kampterrein geplaatst. Ruim veertig jaar nadat de laatste barak in kamp Westerbork werd afgebroken, zijn in 2014 originele barakdelen van barak 56 teruggeplaatst op hun oorspronkelijke plek na als landbouwschuur dienst te hebben gedaan in Zelhem. De plaatsing van de barak, met nieuwe constructie en fundamenteën, is tegelijkertijd een proef om te onderzoeken hoe bewaard gebleven originele barakdelen het beste herplaatst en ontbrekende delen goed ingevuld kunnen worden op de historische plek van kamp Westerbork. In het kader van deze plaatsing is ter plekke archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In 2015 is een silhouet ter plaatse van barak 61 geplaatst. Het betreft een zeer slanke staalconstructie geplaatst op een lichte fundering. Door deze constructie kan worden volstaan met oppervlakkig (< 30 cm) graafwerk waardoor geen sprake is van verstoring van archeologische waarden. Het is de bedoeling dat in de toekomst meerdere originele barakdelen op het kampterrein worden geplaatst.

Aan het begin van de jaren negentig is een reconstructie van een wachttoren gemaakt en geplaatst bij de achteruitgang van het kamp, nu nabij het Nationaal Monument. Het is de bedoeling om aan de oostzijde van het kamp de drie daar oorspronkelijk aanwezige wachttorens op ware grootte en met silhouet te markeren in draadmodel, vergelijkbaar met de verlenging van barakken.

Gedeeltelijke reconstructie van Barak 56

Wagons

De trein, in het bijzonder de wagon behoort tot de meest significante en terugkerende symbolen van de Jodenvervolging. Daarom zijn in 2015 twee gerestaureerde wagons teruggeplaatst op het kampterrein ter plaatse van de Rampe, de plaats in kamp Westerbork waar de treinen tijdens de oorlog naar de vernietigingskampen in het oosten vertrokken. De goederenwagons worden gebruikt om het verhaal van kamp Westerbork beter te kunnen vertellen aan vooral de jongere bezoekers die behoefte hebben aan concrete verbeelding van deze historische locatie.

Teruggeplaatste wagons

3 PLANBESCHRIJVING

3.1 MASTERPLAN KAMP WESTERBORK IN ENSEMBLE

Het voormalig kampterrein ligt nu als een open plek in het landschap maar heeft een unieke en historische waardevolle geschiedenis. Deze geschiedenis wil het Herinneringscentrum Kamp Westerbork graag vertellen aan de bezoekers en daarvoor is een masterplan opgesteld (Kamp Westerbork in Ensemble: Het historische landschap van Kamp Westerbork als blijvende en sprekende getuige van de oorlog, oktober 2011). Kern van het masterplan is dat de huidige inrichting van het gebied door het ontbreken van visuele elementen onvoldoende tot de verbeelding spreekt, met name voor de jongere generatie.

Een aantal wezenlijke punten die worden ervaren bij het gebrek aan voldoende zeggingskracht van de historische plek van Kamp Westerbork zijn:

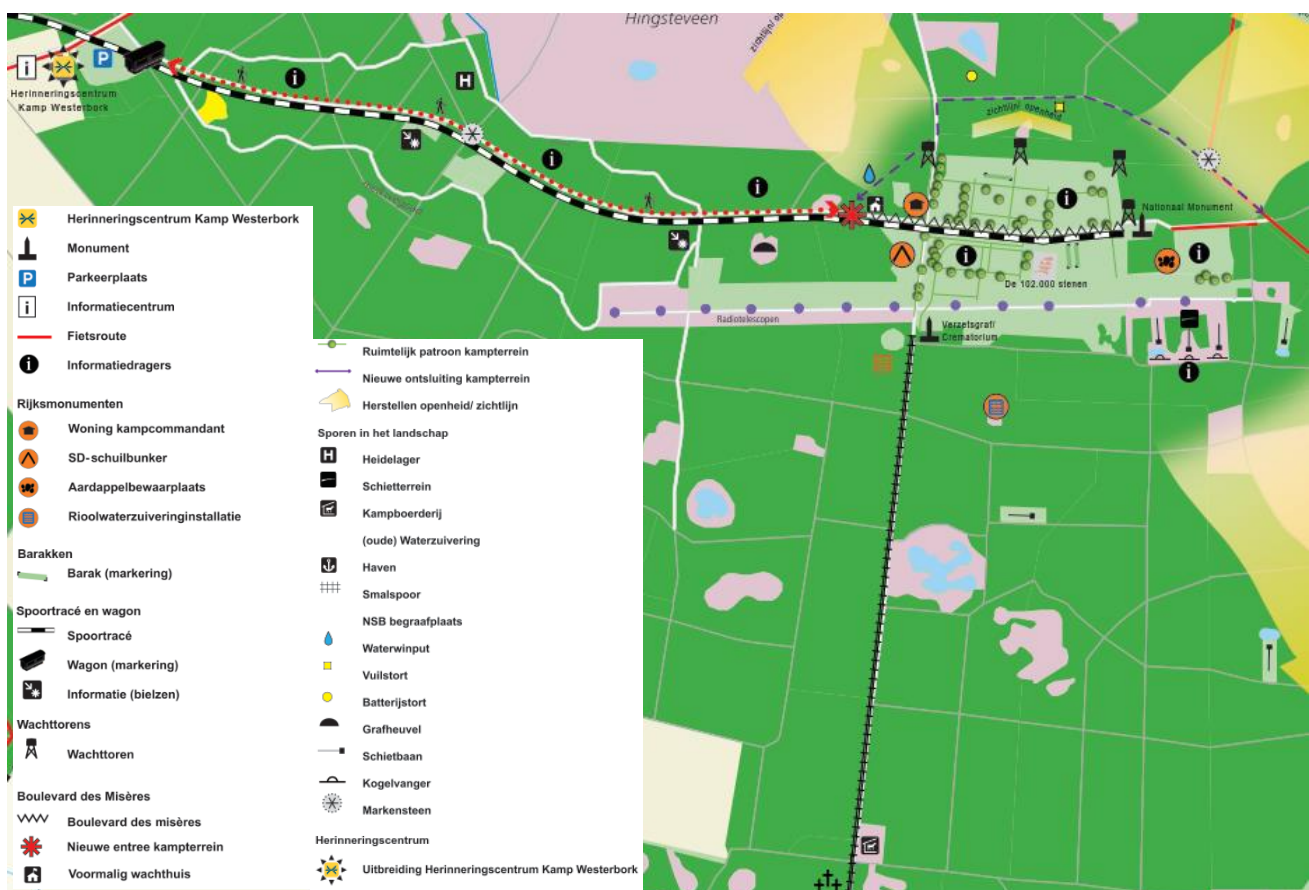
- De grimmigheid die een kamp had, wordt met het huidige terrein niet beleefd. Wachttoeren en prikkeldraad geven weliswaar iets van de sfeer weer, maar dat wordt als volstrekt onvoldoende ervaren.
- Een als negatief ervaren factor geldt daarbij de doorgaande weg over het kampterrein: de 'Boulevard des misères' van destijds wordt nu gebruikt als doorgaande weg voor werkverkeer, fietsers en huifkarren.
- Volgen we de bezoekers dan wordt een (ingerichte) barak als wezenlijk gezien. Daarmee verbonden is het gemis aan persoonlijke verhalen in de informatievoorziening en de wens het verleden te 'laten leven'.
- Het is de bezoeker onmogelijk zich voor te stellen dat het huidige door bos omgeven terrein destijds een kamp was dat midden op een zand- en heidevlakte lag.
- De woning van de kampcommandant dient inherent onderdeel te zijn van de historische plek.
- Verbeteringen moeten ook gezocht worden in:
 - een bovenaanzicht van de 102.000 stenen;
 - het padenonderscheid in vluchtelingenkamp en latere uitbreiding;
 - in- en uitstapplaats treinen (de rampe);
- Het nog zo duidelijk traceerbare spoortraject langs de weg tussen parkeerplaats en kampterrein wordt door de bezoeker niet als zodanig opgemerkt.
- De informatieverwijzing in het museum en op de parkeerplaats blijkt onvoldoende te werken, zoals ook de routing problematisch blijft.
- Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork heeft onvoldoende ruimte om zowel individuele bezoekers als groepsbezoek op een passende wijze te informeren.

De symbolische herinrichting van begin jaren negentig was primair gericht op de ervaringsgeneratie, dus zij die 'de oorlog' in hun levensgeschiedenis met zich meedragen. Hun herinneringen zijn destijds richtinggevend geweest. Voor de jongere beeldgerichte generaties is een dergelijke inrichting evenwel niet voldoende.

Hiermee is het kader aangegeven waarbinnen de toekomstige vormgeving van de herinnering aan het wezen van Kamp Westerbork zal plaatsvinden. Met de nu beoogde 'herinrichting' van het kampterrein wordt bereikt dat het kampterrein een meer centrale plaats krijgt in het (school)groepsbezoek en in aanvullende activiteiten. In het masterplan zijn diverse ideeën en wensen beschreven waarvan de volgende relevant zijn om te regelen in een separaat bestemmingsplan:

- Uitvoering van conserverings- en restauratiemaatregelen voor de binnen en buiten het kampterrein aanwezige Rijksmonumenten (woning van de kampcommandant, SS-schuilbunker, Aardappelbewaarpplaats en Riolwaterzuiveringsinstallatie). Deze objecten zijn op initiatief van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork in 1994 officieel als (rijks)monument aangewezen.
- Terugplaatsen van maximaal 3 originele barakken op de oorspronkelijke plekken (circa 900 m² per stuk);
- Het plaatsen van draadmodellen die het silhouet van de oorspronkelijke wachttorens op ware grootte symboliseren op de plek waar deze torens oorspronkelijk hebben gestaan;
- Het terugplaatsen van authentieke afrasteringspalen aangevuld met palen in gestileerde vorm;
- Het terugbrengen van de centrale geasfalteerde hoofdweg op het voormalig kampterrein naar een met puin en steenslag verharde weg zoals die er oorspronkelijk lag. Hiervoor dient de doorgaande fietsroute verlegd te worden naar een bestaand bospad;
- Het verbeteren en uitbreiden van diverse informatiedragers en bewegwijzering voor de bezoekers;
- Herkenbaar maken van het spoortracé, bijvoorbeeld door het aanleggen van een stuk spoor of het plaatsen van wagons. Hierdoor wordt de route tussen het Herinneringscentrum en het voormalige kampterrein onderdeel van de beleving en herkenning voor bezoekers.
- Het markeren van het voormalige crematorium en het lijkenhuisje door een stalen silhouet.

Onderstaande afbeelding geeft de plankaart van het masterplan weer waarop de locatie van (onder meer) bovenstaande elementen is aangegeven.

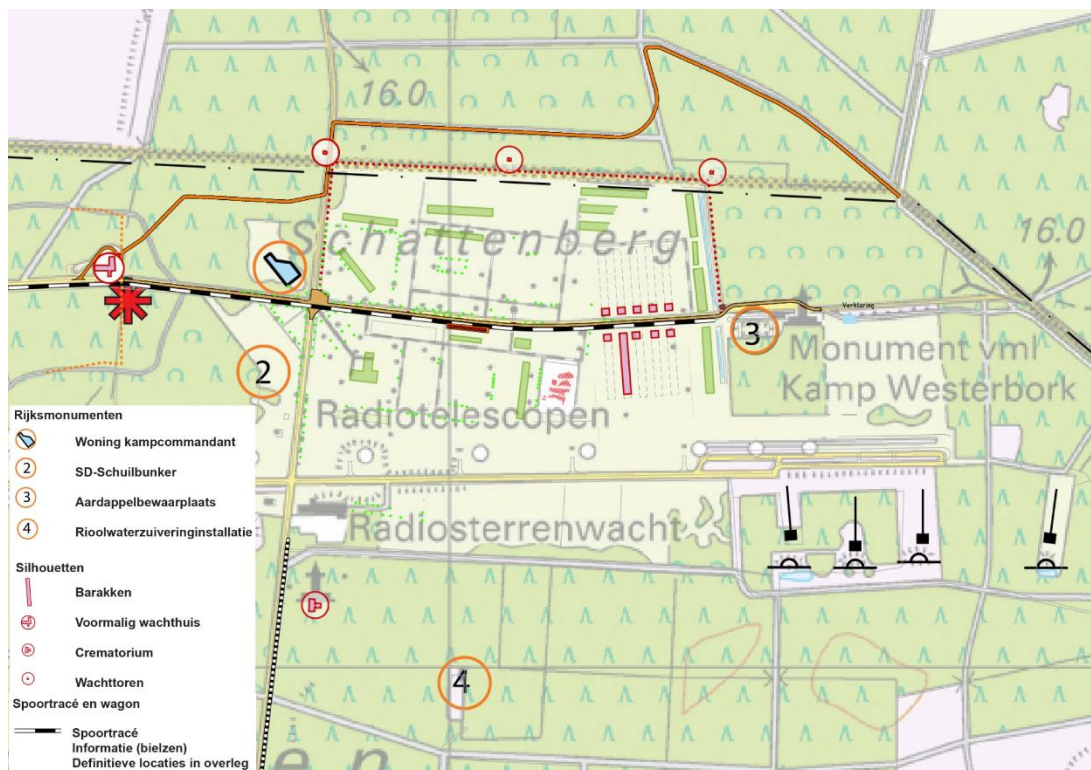
Uitsnede Masterplan

3.2 VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN

Een groot aantal onderdelen van het Masterplan is inmiddels al vergund en uitgevoerd, dan wel vergunbaar binnen het huidige bestemmingsplan. Deze omgevingsvergunningen zullen, voor zover noodzakelijk, verwerkt worden in onderhavig bestemmingsplan (zie onderstaande afbeelding voor een overzicht van gerealiseerde en nog te realiseren onderdelen). De volgende nog niet gerealiseerde zaken die niet passen binnen het vigerende bestemmingsplan zullen in dit bestemmingsplan worden ondergebracht:

- Het visualiseren van het crematorium door middel van een stalen silhouet.
- Verplaatsing entree kampterrein naar het voormalige poortgebouw (inclusief realisatie transportpunt en visualiseren wachthuisje).

Daarnaast wordt in dit bestemmingsplan de archeologische beleidskaart Kamp Westerbork verwerkt, inclusief archeologische waardevolle elementen buiten het voormalig kampterrein (o.a. gehele tracé voormalig spoortracé, voormalige kade Oranjekanaal, crematorium, locatie voormalige kampboerderij, rioolwaterzuiveringsinstallatie, schiet- en granaatbanen, etc.) voor zover deze binnen de gemeente Midden-Drenthe gelegen zijn.

Ontwikkelingskaart Kamp Westerbork (onderdeel voormalig kampterrein)

Crematorium

Buiten het voormalige kampterrein is een crematorium gebouwd. Dit crematorium deed dienst voor het cremeren van overleden kampbewoners en gefusilleerde verzetsstrijders. Een deel van deze verzetsstrijders zijn achter het voormalige crematorium gefusilleerd. Van het voormalige crematorium (incl. lijkenhuis) zijn nog enkele foto's en bouwtekeningen bewaard gebleven.

Het crematorium is na de oorlog gesloopt. Ter plaatse is alleen nog een verzetsmonument aanwezig. Met behulp van een grondradar is onderzoek verricht naar eventueel aanwezige funderingsresten. Uit dit onderzoek is gebleken dat de fundering van het gebouw nog grotendeels aanwezig is. Het Herinneringscentrum is, mede op verzoek van nabestaanden, van plan de plek van het voormalige crematorium te markeren door middel van een slanke stalen silhouet, vergelijkbaar met het silhouet ter plaatse van barak 61. Het betreft een zeer slanke staalconstructie geplaatst op een lichte fundering (zie onderstaande afbeelding voor het concept ontwerp). Door deze constructie kan worden volstaan met oppervlakkig (< 30 cm) graafwerk waardoor geen sprake is van verstoring van archeologische waarden. Door het resultaat van het grondradar

onderzoek kan het silhouet zo goed mogelijk op de oorspronkelijke positie van de voormalige bebouwing worden geplaatst.

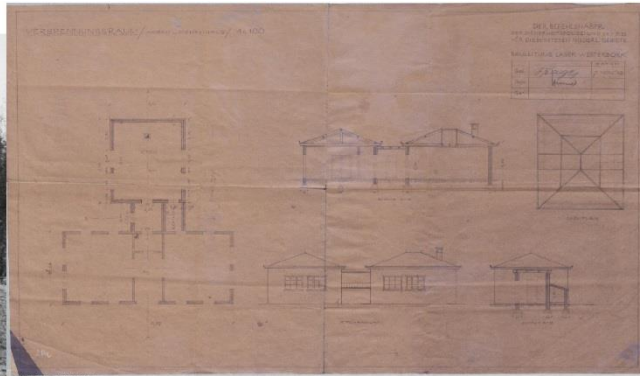

Foto en bouwtekening crematorium

nieuwe situatie achterzijde

nieuwe situatie voorzijde

Concept ontwerp silhouet crematorium

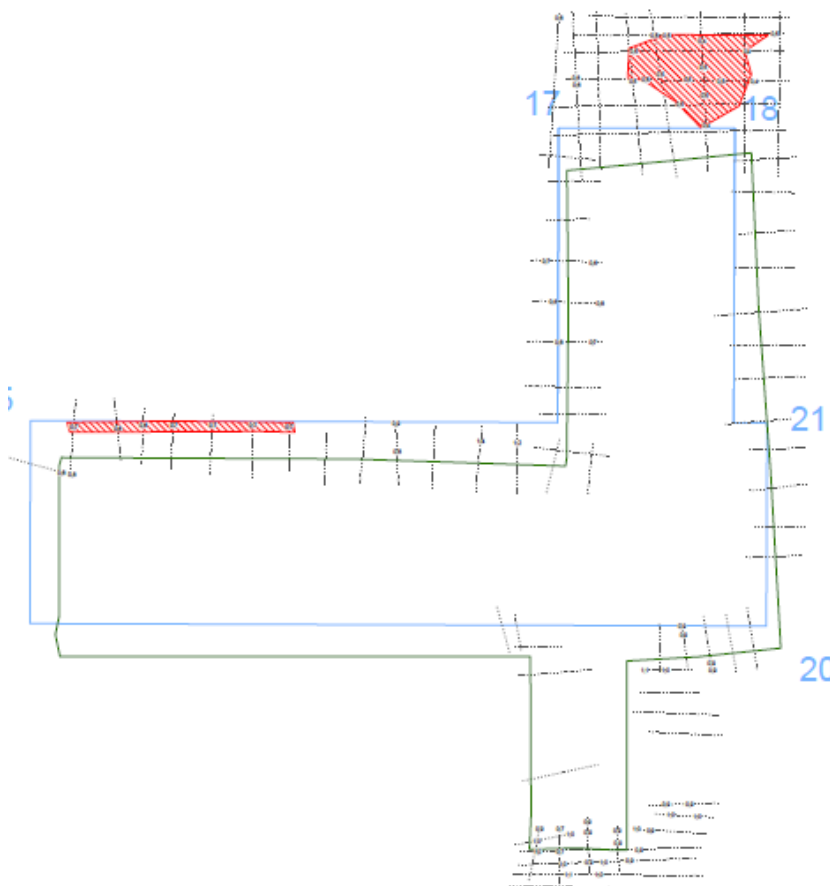
Verplaatsing entree kampterrein

Het voormalig kampterrein is altijd doorsneden geweest door een verharde weg. In de herfst van 1942 liet kampcommandant Gemmeker hiernaast en evenwijdig hieraan het spoor aanleggen. Aldus werd de weg ook het perron, en verkreeg daarmee de naam 'Boulevard des misères'. In het Masterplan 'Kamp Westerbork in Ensemble' is de voorgenomen herinrichting van de 'Boulevard des Misères' beschreven. Het Herinneringscentrum streeft er na het aanzicht van de weg, vanaf de voormalige toegang, zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat te herstellen.

Onlangs is het nieuwe fietspad langs het kampterrein gerealiseerd en de route over het kampterrein voor fietsers afgesloten. In de huidige situatie keert de bus met bezoekers die parkeren bij het herinneringscentrum nabij de commandantwoning. Het herinneringscentrum wenst deze keervoorziening te verplaatsen naar de voormalige entree van het kamp ter hoogte van het voormalige poortgebouw en slagboom (zie ontwikkelingskaart). Op deze plaats komen tevens het nieuwe fietspad en de wandelpaden (Melkwegpad en Bospad) samen zodat op deze plaats een logisch transferpunt ontstaat. Vanaf hier kan eventueel worden overgestapt en een andere modaliteit worden gekozen. Bij het transferpunt kan de fiets worden gestald en is er de mogelijkheid een rolstoel te gebruiken voor een bezoek aan het kampterrein.

Vanaf de voormalige slagboom wordt het aanzicht van de verharding gewijzigd. Gedacht wordt aan het aanbrengen van een laag steenslag op de bestaande asfaltverharding. De slagboom zal in de vorm van een silhouet worden gemarkeerd. Bij de inrichting van de keerlus zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van de bestaande open ruimte in het bos. Deze open ruimte markeert de plaats van het voormalige poortgebouw (en later kinderopvang tijdens de Woonoord Schattenberg periode vanaf 1951).

De locatie van het voormalige poortgebouw is ten dele op de archeologische waardenkaart opgenomen. Bij een veldbezoek bleek dat een deel van de fundering van het voormalige poortgebouw op het maaiveld nog zichtbaar was. De fundering van het voormalige poortgebouw is met een prikstok vastgelegd. Onderstaand is deze fundering (groene lijn) weergegeven. De fundering blijkt nog geheel aanwezig te zijn.

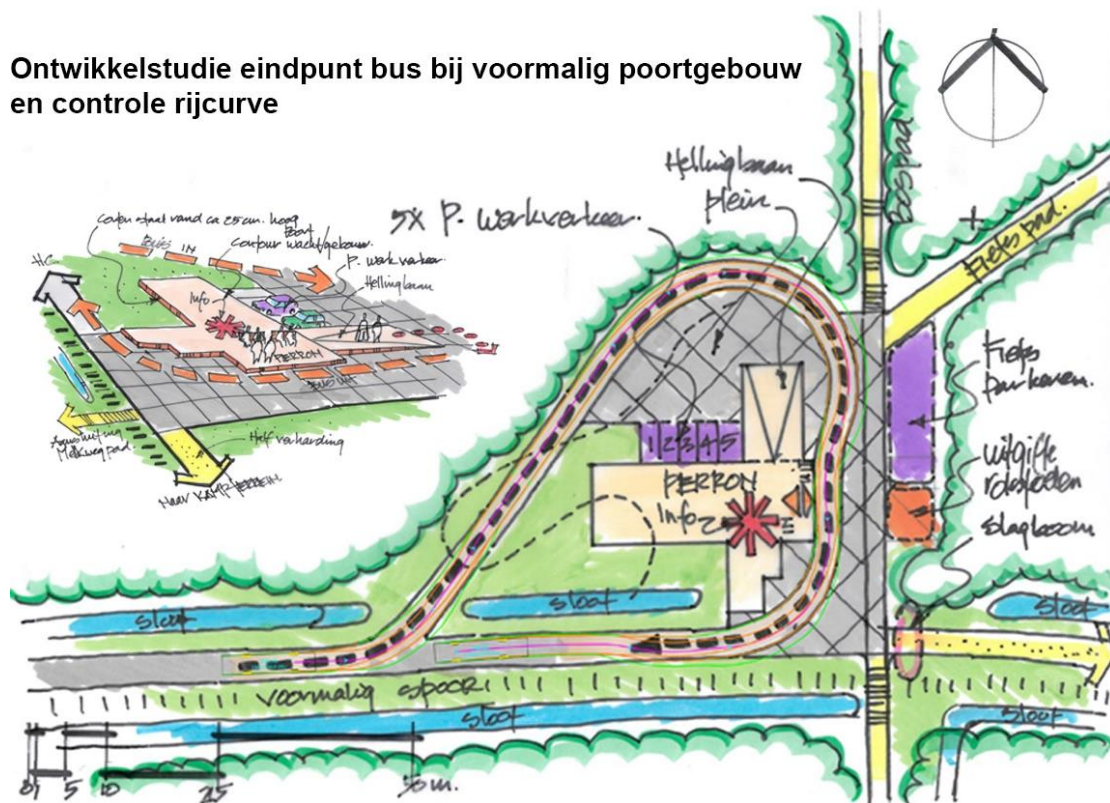
Fundering voormalige poortgebouw/wachthuisje

De keerlus wordt rond het voormalige poortgebouw gesitueerd. Het poortgebouw komt hiermee binnen de keerlus te liggen. In de periode van Woonoord Schattenberg is het voormalige poortgebouw gebruikt voor kinderopvang en uitgebreid. De keerlus is deels op deze uitbreiding gesitueerd.

tueerd. Op dit moment is nog niet duidelijk op welke wijze het voormalige poortgebouw zal worden gemarkeerd. Dit kan door een verhoging, waardoor tevens een perron ontstaat voor de bus, door middel van een stalen silhouet (zoals bijvoorbeeld barak 61) of door een combinatie van beide.

In onderstaand schetsontwerp is het transferpunt gevisualiseerd waarbij het voormalige poortgebouw door middel van een verhoging is vormgegeven. Het aantal te kappen bomen zal minimaal zijn. In overleg met Staatsbosbeheer zal dit nader worden afgestemd. Door het verplaatsen van de keervoorziening van de bus wordt de route met circa 250 meter ingekort. Dit heeft een minder verstrend effect op de omgeving en het omliggende natuurgebied (zie verder paragraaf 5.4).

Ontwikkelstudie eindpunt bus bij voormalig poortgebouw en controle rijcurve

4 BELEIDSKADER

Het beleid van het rijk, de provincie én de gemeente geeft uitgangspunten voor het bestemmingsplan. In dit hoofdstuk zijn deze uitgangspunten weergegeven.

4.1 RIJKSBELEID

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is op 22 november 2011 door de Tweede Kamer aangenomen en begin 2012 in werking getreden. Met de Structuurvisie zet het kabinet het roer om in het nationale ruimtelijke beleid. Om de bestuurlijke drukte te beperken brengt het Rijk de ruimtelijke ordening zo dicht mogelijk bij burgers en bedrijven, laat het meer over aan gemeenten en provincies en komen de burgers en bedrijven centraal te staan.

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) schetst het kabinet hoe Nederland er in 2040 uit moet zien: concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Het ruimtelijke en mobiliteitsbeleid wordt meer aan provincies en gemeenten overgelaten. Hieronder valt bijvoorbeeld het landschapsbeleid. De SVIR vervangt verschillende bestaande nota's zoals de Nota Ruimte en de Nota Mobiliteit. De Rijksoverheid richt zich op nationale belangen, zoals een goed vestigingsklimaat, een degelijk wegennet en waterveiligheid.

Tot 2028 heeft het kabinet in de SVIR de volgende drie Rijksdoelen geformuleerd:

- de concurrentiekracht vergroten door de ruimtelijk-economische structuur van Nederland te versterken. Dit betekent bijvoorbeeld een aantrekkelijk (internationaal) vestigingsklimaat;
- de bereikbaarheid verbeteren;
- zorgen voor een leefbare en veilige omgeving met unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden.

Ondanks het feit dat het Rijk in de SVIR steeds meer bevoegdheden overdraagt aan provincies en gemeenten, blijft het Rijk ondermeer verantwoordelijk voor het cultureel en natuurlijk UNESCO Werelderfgoed (inclusief de voorlopige lijst), kenmerkende stads- en dorpsgezichten, rijksmonumenten en het maritieme erfgoed.

Sinds 1994 zijn diverse bouwwerken van herinneringscentrum Kamp Westerbork officieel aangewezen en wettelijk beschermd als rijksmonument, namelijk de woning van de kampcommandant, de SS-schuilbunker, de Aardappelbewaarpplaats en de Riolwaterzuiveringinstallatie. Door hun schoonheid, belevingswaarde of door hun wetenschappelijke of cultuurhistorische betekenis, zijn deze objecten uniek en waardevol voor ons land.

Ladder voor duurzame verstedelijking

Bij goede ruimtelijke ordening hoort vraaggericht programmeren, verstedelijking realiseren en ruimte zorgvuldig benutten. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte is daarom de ladder voor duurzame verstedelijking geïntroduceerd. De ladder bevat 3 stappen waarmee ruimtelijke besluiten gemotiveerd moeten worden. De ladder voor duurzame verstedelijking is verankerd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) schrijft voor om in de toelichting van een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, de 3 stappen te doorlopen.

Artikel 1.1.1 Bro definieert 'stedelijke ontwikkeling' als volgt: "ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen". In voorliggend bestemmingsplan is geen sprake van ontwikkelingen die aangemerkt kunnen worden als stedelijke ontwikkeling. De voorgenomen ontwikkeling hoeft daarom niet te worden getoetst aan de ladder voor duurzame verstedelijking.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

Als gevolg van de Wet ruimtelijke ordening werkt het Rijk aan de vernieuwing van haar beleidsinstrumentarium. Daarbij worden bestaande rijksbelangen juridisch geborgd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Daarmee vervangt het Barro het bestaande planologisch beleid uit de Nota Ruimte en een aantal Planologische Kernbeslissingen. In het besluit zijn onder andere de regelingen met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Rijksbufferzones, Nationale Landschappen, de Waddenzee en militaire terreinen opgenomen. Uitgangspunt daarbij is dat het huidige beleid zoveel mogelijk 'beleidsneutraal' wordt voortgezet. Een aantal regelingen is 'getrapt' vastgelegd. Dit wil zeggen dat de provincies en gemeenten verplicht zijn dit beleid nader uit te werken.

Wet op de archeologische monumentenzorg

Op 1 september 2007 is de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) in werking getreden. De wet betreft een herziening van de Monumentenwet 1988 (tegenwoordig Erfgoedwet) en een aanvulling op of wijziging ten behoeve van de archeologische monumentenzorg van de Woningwet, de Wet Milieubeheer, de Wet op de ruimtelijke ordening en de Ontgrondingswet. Middels de Wamz heeft Nederland invulling gegeven aan het Europese Verdrag van Valletta dat beoogt het Europese archeologisch erfgoed beter te beschermen. Uitgangspunt daarbij is om zoveel mogelijk archeologisch erfgoed in de bodem te laten zitten (= behoud in situ) en als dat niet mogelijk is, dient het opgegraven te worden (=behoud ex situ).

De Wamz heeft in de erfgoedzorg het verstoorder betaalt-principe geïntroduceerd: diegene die belang heeft bij de ontwikkeling is verplicht de kosten van het archeologisch onderzoek te dragen. Ook heeft de wetgever het bestemmingsplan aangewezen als het instrument om het archeologisch erfgoed te beschermen. Daarmee heeft het archeologische erfgoed een grotere rol binnen de ruimtelijke ordening gekregen. Voor elke bodemingreep en alle inrichtingsplannen moet de noodzaak voor archeologisch (veld)onderzoek overwogen worden. Gemeenten hebben in de beleidsuitvoering binnen de nieuwe wetgeving een grote verantwoordelijkheid voor, en een sturende rol in beheer en behoud van archeologische en cultuurhistorische resten.

4.2 PROVINCIAAL BELEID

Omgevingsvisie Drenthe

De Omgevingsvisie is hét strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe in de periode tot 2020, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode daarna. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein. Provinciale Staten hebben op 2 juli 2014 ingestemd met de Actualisatie Omgevingsvisie Drenthe 2014. Deze vervangt de voorheen geldende Omgevingsvisie uit 2010. Het beleid uit de omgevingsvisie is juridisch verankerd in de Omgevingsverordening Drenthe 2014.

De missie voor de Omgevingsvisie Drenthe luidt: 'Het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij de kernkwaliteiten die de provincie rijk is.' Deze ambitie vormt het hart van het beleid. Onder een 'bruisend Drenthe' wordt verstaan een provincie waarin het goed wonen en werken is en waar voor jong en oud veel te beleven valt. Een provincie ook waar ondernemerschap, cultuur en sport floreren. Deze missie laat zien dat gestreefd wordt naar ruimtelijke kwaliteit door nieuwe ontwikkelingen en bestaande kwaliteiten in samenhang te bezien.

Naast de kernkwaliteiten van Drenthe is er de dynamiek van de bedrijvigheid. Bedrijvigheid in Drenthe is van grote maatschappelijke en economische betekenis vanwege de werkgelegenheid en de vitaliteit van het platteland en de steden. De provincie acht bedrijvigheid van provinciaal belang en heeft dit benoemd tot een kernwaarde.

De provincie streeft naar een robuuste ontwikkeling van de ruimtelijke dragers: de sociaal economische structuur, het landbouwsysteem, het watersysteem en het natuursysteem. Een systeem is robuust als het weinig gevoelig is voor verstoringen als gevolg van nieuwe ontwikkelingen. Waar geen dominant systeem aanwijsbaar is, wordt gesproken over 'multifunctionele gebieden'. Op de robuuste systemen is thematisch beleid van toepassing. De provincie streeft er naar dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de robuustheid van deze systemen, passen binnen het thematische beleid en worden ingepast met ruimtelijke kwaliteit.

Met de omgevingsverordening vertaalt de provincie Drenthe zijn Omgevingsvisie (deels) door naar een verordening voor zover het planologisch relevante aspecten betreft. In de verordening is aangegeven dat als bij een ruimtelijk plan kernkwaliteiten betrokken zijn er in het ruimtelijk plan wordt uiteengezet dat met het desbetreffende plan wordt bijgedragen aan behoud en ontwikkeling van deze kernkwaliteiten. Het plan mag daarnaast geen ontwikkelingen mogelijk maken die deze kernkwaliteiten aantasten. Hieraan voldoet dit plan, zoals hieronder en in hoofdstuk 5 uitgewerkt is.

Kernkwaliteiten

Als kernkwaliteiten zijn benoemd: landschap, natuur, cultuurhistorie, archeologie, aardkundige waarden en rust. Voor elke kernkwaliteit geldt ter plaatse van het plangebied specifiek provinciaal beleid.

Landschap

Binnen Drenthe zijn zes landschapstypen te onderscheiden. Het doel van het provinciaal beleid is de zes landschapstypen van Drenthe herkenbaar, beleefbaar en leesbaar te houden. Kamp Westerbork maakt onderdeel uit van het esdorpenlandschap en is tevens gelegen binnen het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Binnen dit landschapstype zijn de volgende zaken van provinciaal belang:

- de essen: deze voor het esdorpenlandschap kenmerkende open ruimtes zijn veelal omgeven met esrandbeplanting.
- de beekdalen: onbebouwd gebied met kleinschalige beplantingstructuren en beekdal(rand)beplanting.

Het provinciaal beleid is gericht op behoud van de open ruimte en het versterken van esrandbeplanting en behoud van het onbebouwde karakter en het versterken van karakteristieke beekdal(rand)beplanting.

Natuur

Het plangebied maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een samenhangende structuur van gebieden met een speciale natuurkwaliteit. De Ecologische Hoofdstructuur vormt de ruggengraat van het Drentse natuurnetwerk en waarborgt biodiversiteit en duurzame natuur. De op perceel niveau begrensde EHS vormt het kader voor regelgeving en subsidies. De provincie is direct verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwantiteit van de natuur binnen de EHS. In hoofdstuk 5 wordt nader ingegaan op de relatie tussen de voorgenomen activiteit en de EHS.

Cultuurhistorie (cultuurhistorisch kompas)

Het provinciale beleid ten aanzien van cultuurhistorie is beschreven in het Cultuurhistorisch Kompas. Hierin staan twee doelstellingen centraal: het herkenbaar houden van de cultuurhistorie en het versterken van de ruimtelijke identiteit. Wat de provincie tot de cultuurhistorie rekent, is vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur.

In het Cultuurhistorisch kompas is zowel een geografische indeling van de cultuurhistorische hoofdstructuur als een beleidsvisie opgenomen. In de beschreven cultuurhistorische hoofdstructuur maakt voormalig Kamp Westerbork onderdeel uit van deelgebied 6: De velden in centraal Drenthe – van nut maken van de stille heide. Binnen dit deelgebied is voor het voormalig Kamp Westerbork de ambitie als volgt omschreven:

Het herkenbaar houden van de grote tijdsdiepte van de bossen rond Hooghalen. Deze tijdsdiepte is te ervaren in zichtbare en niet zichtbare elementen uit de prehistorie, blokvormige ontginningsstructuren en ingrepen uit de moderne tijd zoals de radiotelescopen en de structuren van de werkverschaffing en Kamp Westerbork.

Om de cultuurhistorische waarden veilig te stellen en tegelijkertijd ruimte voor ontwikkelingen te bieden, is beleid opgesteld waarbij is gekozen voor drie sturingsniveaus. Op de beleidskaart zijn de volgende drie categorieën onderscheiden:

1. Generiek beleid: respecteren (= geel op de Beleidskaart)
2. Gebiedsspecifiek beleid: voorwaarden verbinden (= blauw op de Beleidskaart)
3. Gebiedsspecifiek beleid: eisen stellen (= paars op de Beleidskaart)

Voormalig Kamp Westerbork valt onder het generiek beleid waarbij rekening gehouden dient te worden met het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Plannen en initiatieven worden beoordeeld op het benutten van de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron.

Archeologie

De provincie Drenthe heeft een kaderstellende rol ten aanzien van het ruimtelijk erfgoed (archeologie en cultuurhistorie) in de provincie. Naast haar wettelijke taken vanuit de Monumentenwet (1988) heeft zij provinciaal archeologie- en cultuurhistorie beleid geformuleerd als onderdeel van het provinciaal ruimtelijk beleid.

Kamp Westerbork maakt deel uit van de archeologische hoofdstructuur van de provincie. In de Omgevingsvisie is aangegeven dat de provincie speciale aandacht wil geven aan zowel de oudste (Midden-Paleolithicum) als de jongste archeologie van de provincie. Onder de laatste categorie valt de archeologische component van de Tweede Wereldoorlog, dat wordt gezien als een nieuw thema binnen de archeologie. De relatie tussen de voorgenomen activiteit en archeologie komt aan de orde in hoofdstuk 5.

Aardkundige waarden

Voor het plangebied geldt beschermingsniveau "Hoog: beschermen". In deze gebieden worden alleen ontwikkelingen toegestaan indien aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormt het vertrekpunt in het planvormingsproces. Met de realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen is echter geen sprake van aantasting van deze kwaliteiten en kenmerken.

Rust (stilte)

Het terrein van het voormalig Kamp Westerbork ligt volledig in een van de twaalf gebieden die zijn aangewezen als stiltegebied (zie onderstaande afbeelding). De stilte in deze gebieden beschouwt de provincie van provinciaal belang. Het doel van provincie is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren. In de stiltegebieden geldt voor niet-natuurlijke geluidsbronnen een richtwaarde van 35 dB(A) voor het L_{eq} en 40 dB(A) voor het L_{max} , alsmede een streefwaarde van 30 dB(A) voor het L_{eq} en 35 dB(A) voor het L_{max} . Overigens is er op het kampterrein sowieso al geen gemotoriseerd verkeer toegestaan (behalve bij uitzondering) omdat het gebied onderdeel uitmaakt van de vrijwaringszone radiotelescopen (zie hieronder).

Radiotelescopen (vrijwaringszones)

Op het voormalig kampterrein staan enkele radiotelescopen die onderdeel zijn van de radiotelescopen in Boswachterij Hooghalen voor waarnemingen aan het zonnestelsel. Rond elk van deze waarnemingsposten zijn zones aangegeven die betrekking hebben op de toelating van gemotoriseerd verkeer en de oprichting van nieuwe bebouwing. Binnen zone I kunnen, buiten de verharde wegen Eursinge – Lhee en Hooghalen – Amen, alleen in uitzonderingsgevallen gemotoriseerd verkeer en activiteiten, waarbij elektromagnetische straling wordt opgewekt, worden toegelaten. Noodzakelijk landbouwverkeer wordt tot deze uitzonderingen gerekend. Binnen

zone II worden storingen voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over storingsgevolgen van bedrijfsvestigingen en –uitbreidingen, intensivering van verkeer en dergelijke activiteiten. Het voormalig kampterrein valt binnen zone I.

Er wordt geen substantiële toename verwacht van het aantal bezoekers aan het kampterrein. Omdat de bezoekers evenals in de huidige situatie gebruik zullen maken van het bestaande parkeerterrein bij het herinneringscentrum vinden eventuele toenames van verkeersbewegingen plaats buiten de vrijwaringszone. Door het verplaatsen van de keervoorziening van de bus wordt de route met circa 250 meter ingekort. Dit is positief voor de activiteiten van ASTRON.

4.3 GEMEENTELIJK BELEID

Welstandsnota

De Welstandsnota Midden-Drenthe is op 7 juli 2011 door de gemeenteraad vastgesteld en bevat het welstandsbeleid voor de gemeente Midden-Drenthe. In de nota worden algemene criteria behandeld om te beoordelen hoe een bouwwerk zich in zijn omgeving voegt. In de nota zijn geen gebiedsgerichte welstandscriteria opgenomen.

Landschapsbeleidsplan (2012)

In het landschapsbeleidsplan wordt het gemeentelijk beleid voor landschap en natuur in het gehele buitengebied van Midden-Drenthe geformuleerd. Het beleid richt zich op het versterken van de beleefbare kenmerken en het contrast tussen plateau en rand. Deze tweedeling is bepalend voor de ruimtelijke en ecologische kwaliteiten in Midden-Drenthe. De gemeente heeft een belangrijke taak bij de uitvoering van het Landschapsbeleidsplan.

Naast goed beheer en onderhoud van de eigen gemeentelijke beplantingen ligt het accent op het stimuleren van vrijwillige deelname aan landschapsbeheer door particulieren. Daartoe zijn in het Landschapsbeleidsplan concrete projecten opgenomen. Het Landschapsbeleidsplan is bepalend voor de inbreng van natuur- en landschapswaarden bij de integrale planvorming. Het landschapsbeleidsplan benoemt kamp Westerbork als een van zelfstandig element, dat zich niets aantrekt van de abiotische en biotische patronen. Dit soort op zich zelf staande elementen kunnen een stempel op de karakteristieken van het landschap drukken of een karakteristiek op zichzelf zijn.

Bestemmingsplan Buitengebied

Het in januari 2012 vastgestelde bestemmingsplan voor het buitengebied van de gemeente Midden-Drenthe voorziet in een herziene en geactualiseerde planologisch-juridische regeling voor het landelijke gebied. De gemeente biedt met het bestemmingsplan Buitengebied Midden-Drenthe het planologische kader voor toekomstige ontwikkelingen in het landelijke gebied.

Midden-Drenthe beschikte eerder over drie bestemmingsplannen voor het buitengebied, die in 1995/1996 zijn vastgesteld. Deze bestemmingsplannen van de voormalige gemeenten waren echter onvoldoende op elkaar afgestemd en de toepasbaarheid van de plannen in de dagelijkse praktijk levert steeds meer problemen op. Zowel beleidsmatig als juridisch was derhalve geen sprake meer van een goede en actuele planologische regeling en is een nieuw integraal bestemmingsplan voor het buitengebied wenselijk. Met de herziening beschikt de gemeente weer over een nieuw samenhangend beleidskader voor het totale buitengebied.

Het plangebied is in het bestemmingsplan Buitengebied bestemd als 'Maatschappelijk'. Kleine onderdelen zijn bestemd als 'Natuur'.

4.4 CONCLUSIE

Zowel vanuit rijks-, provinciaal als gemeentelijk beleid zijn er voor dit bestemmingsplan geen belemmeringen.

5 OMGEVINGSASPECTEN

In dit hoofdstuk is ingegaan op de relevante omgevingsaspecten. Voor de totstandkoming van het bestemmingsplan zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd, waarvan de resultaten op hoofdlijnen in dit bestemmingsplan zijn verwoord.

5.1 LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE

De kale heide- en zandvlakte uit de tijd van de bouw van Kamp Westerbork is nu een uitgestrekt bosgebied. Een scherp begrensde open vlakte in het bos beslaat het terrein van het voormalige Kamp Westerbork.

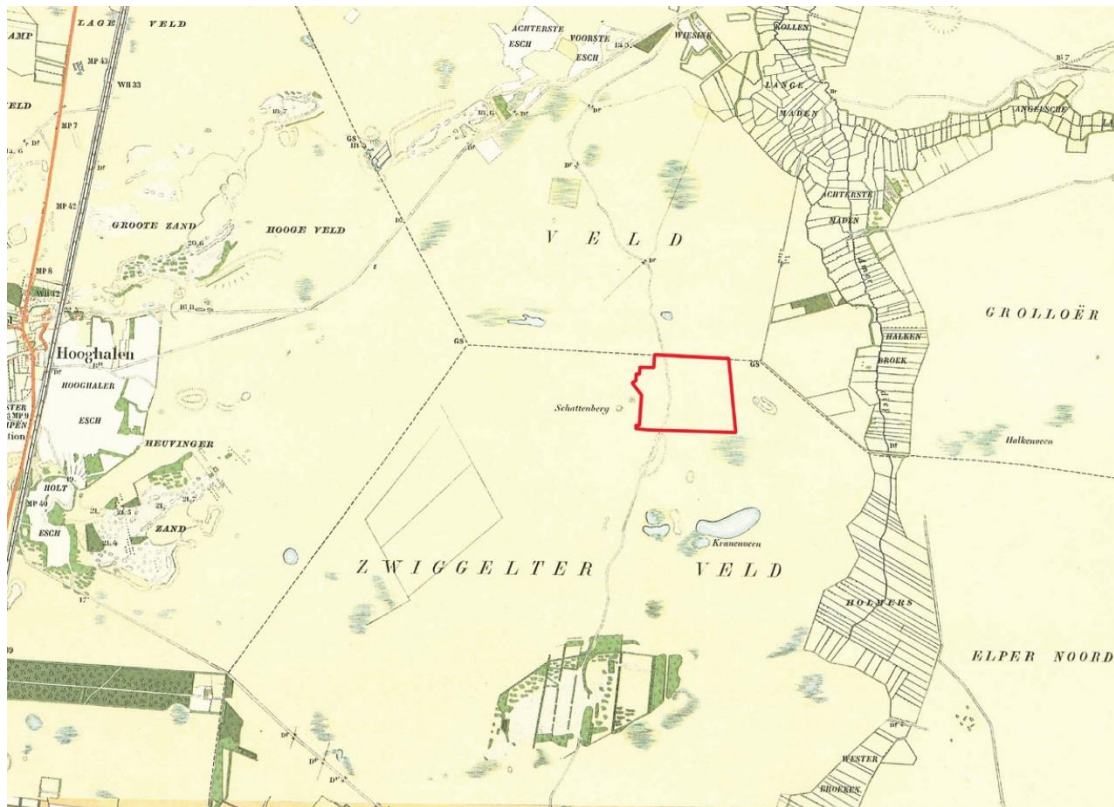
De structuur van de omgeving wordt gedomineerd door bos, heide en beekdalen met de daarbij gelegen esdorpen die al in de middeleeuwen zijn ontstaan. Het bos- en heidegebied is aangelegd met de karakteristieke padenstructuur van boswachterijen en stuifzandbossen. Ze bevatten tevens vele sporen van de tijd ervoor en erna, zoals (pre-)historische routes, grenzen en jongere ingrepen uit en na de Tweede Wereldoorlog, zoals de radiotelescoop van Dwingeloo, de sporen van Kamp Westerbork en Woonoord Schattenberg. De naam Schattenberg verwijst naar de grafheuvel Schattenberg en is één van de prehistorische sporen in het gebied.

Op de kaart uit 1900 is de grafheuvel duidelijk zichtbaar. Ook de route vanaf Zwiggelte naar Amen (nu genaamd Schattenberg) is op de kaart weergegeven. Langs dit pad is later het smalspoor vanaf het kamp naar het Oranjekanaal gelegd. Met de rode contour is de originele begrenzing van het voormalig kampterrein weergegeven.

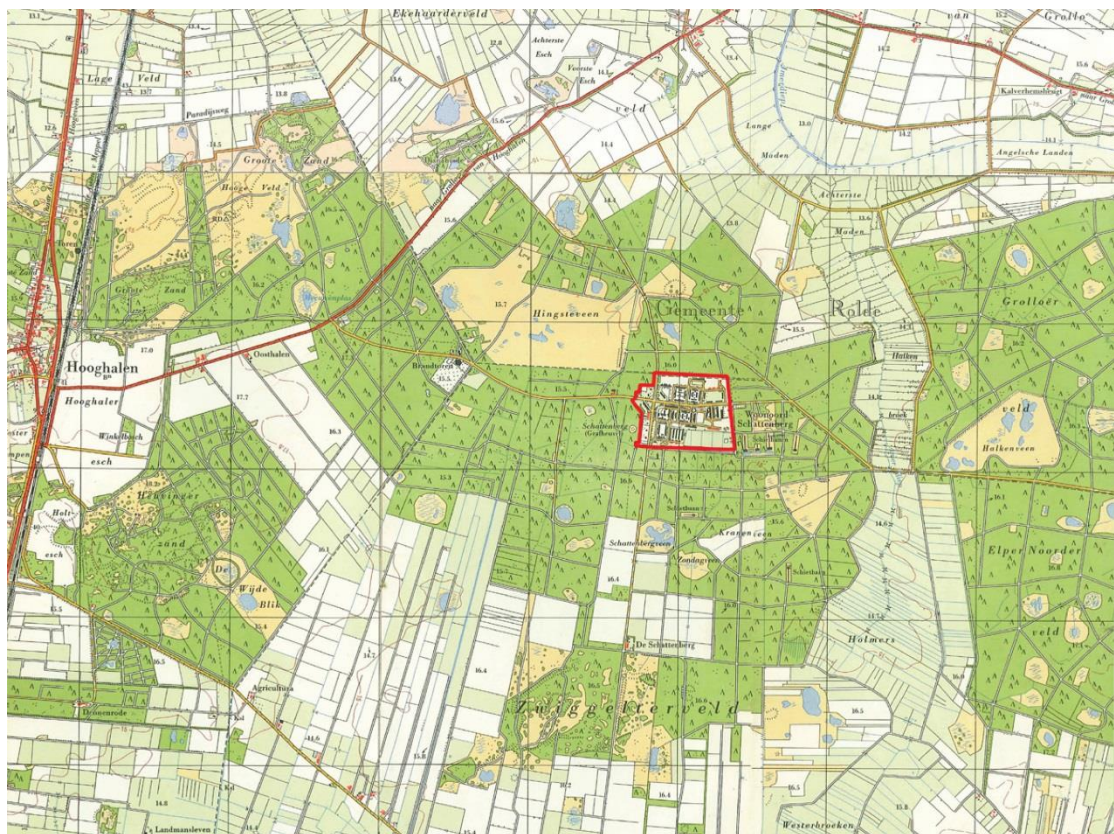
Het landschap rond voormalig Kamp Westerbork maakt deel uit van het Nationaal Landschap Drentsche Aa. De grootschalige boswachterijen Hooghalen-Grolloo-Schoonloo worden doorsneden door de kleinschalige beekdalen Holmers-Halkenbroek en Oosterma-Reitema met daartussen het esdop Elp. De gave bovenloop van het stroomgebied van de Elperstroom sluit aan bij de kernkwaliteiten van de Drentsche Aa binnen het Nationaal Landschap. In dit zuidelijke deel van het Nationale Landschap gaat het vooral om de combinatie van de kernkwaliteiten essen, bossen met heide en moderne ontginningen. Dit is zichtbaar op het kaartbeeld van 1962.

Kamp Westerbork maakt deel uit van de cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie. Op en rond het kampterrein zijn vier rijksmonumenten aanwezig (zie onderstaande tabel). Door hun schoonheid, belevingswaarde of door hun wetenschappelijke of cultuurhistorische betekenis, zijn deze objecten uniek en waardevol voor ons land en hebben zij de status van rijksmonument gekregen. Van deze monumenten wordt door middel van het archeologiebeleid in dit bestemmingsplan ook de ondergrond beschermd (zie paragraaf 5.2).

Nummer	Object	Toelichting
478335	SS-bunker	Afgedekte schuilbunker met twee vertrekken en toegang
478336	Aardappelbewaarplaats	Waarschijnlijk gebouwd in 1942, ligt naast nationaal monument, nu behuizing vleermuizen
478337	Rioolwaterzuiveringsinstallatie	Pompgebouw met vloevelden ten zuiden van het barakterrein (buiten het bestemmingsplangebied)
479656	Directeurswoning (=commandantwoning)	In 1939 gebouwd als woning voor de directeur van het vluchtelingenkamp

Situatie 1898 (incl. aanduiding van originele begrenzing voormalig kampterrein in rode contour)

Situatie 1962 (incl. aanduiding van originele begrenzing voormalig kampterrein in rode contour)

5.2 ARCHEOLOGIE

Wettelijk kader

In 1992 is door Nederland het 'verdrag van Valletta' ondertekend, in de volksmond ook wel 'verdrag van Malta' genoemd. Het verdrag van Malta is wettelijk vertaald met een ingrijpende wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten, zoals de Ontgrondingenwet en de Woningwet. Op 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden. Hierdoor bestaat in Nederland de verplichting voor gemeenten om het aspect archeologie te laten meewegen in ruimtelijke planprocedures. Belangrijkste instrument hiervoor is het gemeentelijke bestemmingsplan (=planologische bescherming). Gemeenten hebben daarmee in de beleidsuitvoering binnen de nieuwe wetgeving een grote verantwoordelijkheid voor, en een sturende rol in beheer en behoud van archeologisch en cultuurhistorisch erfgoed.

Elk ruimtelijk plan dient een paragraaf archeologie en cultuurhistorie te bevatten, waarin wordt aangegeven welke archeologische en cultuurhistorische waarden in het plan aanwezig, dan wel te verwachten zijn en hoe deze zijn meegewogen. Daarnaast kan het bestemmingsplan of de omgevingsvergunning regels bevatten om eventueel aanwezige archeologische waarden te beschermen. Daarin kan in het belang van de archeologische monumentenzorg een omgevingsvergunning voor aanlegactiviteiten verplicht worden gesteld en worden bepaald dat de aanvrager van een omgevingsvergunning voor bouw- of aanlegactiviteiten een archeologisch onderzoeksrapport dient over te leggen. Daarmee wordt de aanvrager van een dergelijke vergunning verantwoordelijk voor behoud van archeologisch erfgoed.

Archeologische beleidskaart Kamp Westerbork

De archeologie van militair en civiel oorlogserfgoed (modern archeologisch oorlogserfgoed) is een recent en nieuw studiegebied binnen de archeologische monumentenzorg. In het bestaande archeologiebeleid van de gemeente Midden-Drenthe is hier nog geen rekening mee gehouden. Aan het grondgebied van kamp Westerbork wordt daarom merendeels een hoge archeologische verwachting toegekend voor de aanwezigheid van prehistorische vindplaatsen. Deze verwachting is gebaseerd op landschappelijke variabelen in relatie tot kennis over de locatiekeuze van de mens in het verleden.

Voor de planologische bescherming van de nog in de bodem aanwezige sporen en objecten uit de gebruikperiode van het kampterrein van 1939-1970/71, is het huidige archeologiebeleid dan ook niet geschikt. Om inzicht te krijgen in de archeologische waarden en verwachtingen van het kampterrein ten tijde van het gebruik als Joodse vluchtelingenkamp (1939-42), doorgangskamp voor Joden (1942-45), interneringskamp (1945-48), militaire kamp (1948), repatriëringskamp (1949) en Moluks woonoord Schattenberg (1950-70/71), is daarom aanvullend onderzoek uitgevoerd.

Dit bestond uit een gedetailleerd bureauonderzoek en beperkt veldonderzoek en is in 2014 in opdracht van de gemeente door archeologisch bureau RAAP uitgevoerd. Daarbij is nauw samengewerkt met het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, de Provincie en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Behalve de opdracht om de archeologische waarden en verwachtingen van de gebruiksgeschiedenis van het kamp in beeld te brengen, is tevens een archeologische beleidskaart opgesteld (zie rapport 'Kamp Westerbork – van vluchtelingenkamp tot herinneringscentrum; een archeologische bronnen- en beleidskaart', RAAP rapport 2909, januari 2015, bijlage 2).

Dit rapport en bijbehorende kaarten zijn de basis voor het archeologiebeleid dat in dit bestemmingsplan is verankerd. Uitgangspunt is dat kamp Westerbork behoudenswaardig archeologisch erfgoed bevat waar behoud in situ voor wordt nagestreefd. De archeologische waarden in de bodem vullen de bovengrondse, zichtbare cultuurhistorische waarden aan en zijn van nationale betekenis. Van de verschillende gebruiksfasen van het kamp is de archeologische component (waarde en verwachting) aangegeven en is een voorstel gedaan hoe met dit erfgoed omgegaan moet worden bij voorgenomen ruimtelijke ingrepen. Dat wil zeggen, wanneer is er

wel/geen archeologisch onderzoek (behoud ex situ) nodig bij bodemingrepen. Op de beleidskaart (kaartbijlage 6 van het rapport) heeft dit geresulteerd in vier waarden waarvoor eigen beleid is geformuleerd. Voor de verschillende waarden gelden verschillende vrijstellingen.

De beleidskaart heeft in 2016 ten behoeve van de vertaling in dit bestemmingsplan een extra verdiepingsslag gekregen (zie rapport 'Kamp Westerbork, aanpassing van de archeologische beleidskaart'. Addendum bij RAAP-rapport 2909, december 2016, RAAP-Notitie 5723, bijlage 2). Dit heeft geresulteerd in een aangepaste beleidskaart die in dit bestemmingsplan is opgenomen¹. In onderstaande tabel zijn de relevante vier waarden van Kamp Westerbork en het van toepassing zijnde beleid weergegeven. Dit beleid is vertaald in de regels en de verbeelding van dit bestemmingsplan (zie hoofdstuk 6).

	Structuren/elementen	Ruimtelijke ingreep	Beleid
AW1	Bestaande nog zichtbare structuren, waaronder de gebouwde rijksmonumenten (o.a. villa, aardappelkelder, SS-bunker, kas, kampgracht)	Alle bodemingrepen	Behoud in situ, indien niet mogelijk, in alle gevallen inventariserend archeologisch onderzoek uitvoeren
AW2	Barakken en andere gebouwen, lineaire structuren met hoge informatiewaarde (spoor, waterinfra, loopgraven)	Alle bodemingrepen, behalve kabelsleuven <50 cm breedte en poeren	Behoud in situ, indien niet mogelijk, inventariserend archeologisch onderzoek uitvoeren bij bodemingrepen >30 m ² en bodemingrepen die dieper gaan dan 30/50/100/120 cm - maaiveld ²
AW3	Off-site sporen (de zones waar zich nooit structuren hebben bevonden, maar wel gebruikssporen verwacht kunnen worden). Ook: lineaire structuren met lage informatiewaarde (prikkeldraad, smalspoor, paden en wegen)	Alle bodemingrepen, behalve kabelsleuven <50 cm breedte en poeren	Behoud in situ, indien niet mogelijk, inventariserend archeologisch onderzoek uitvoeren in geval van bodemingrepen >100 m ² en bodemingrepen die dieper gaan dan 30 cm - maaiveld
AW4	Pleinen (sportvelden, exercitieplaatsen) Gericht op verwachting op (pre)historische resten	Alle bodemingrepen	Behoud in situ, indien niet mogelijk, inventariserend archeologisch onderzoek uitvoeren in geval van bodemingrepen >1.000 m ² en bodemingrepen die dieper gaan dan 30 cm - maaiveld

Verder zijn enkele procesafspraken opgenomen. Voor gravend archeologisch onderzoek (proefsleuven, opgraving, archeologische begeleiding, kijkputjes) is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist dat door de initiatiefnemer van de bodemverstoring voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek aan de gemeente ter goedkeuring wordt voorgelegd. De gemeente wint over het PvE en over het concept-onderzoeksrapport deskundig advies in bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en zo nodig bij de Provincie. Alle niet-gravende archeologische veldonderzoeken, zoals booronderzoek, grondradaronderzoek en ander non-destructief bodemonderzoek en veldkarteringen dienen voorafgaand aan de uitvoering ervan, aan de gemeente te worden gemeld en vallen ook onder de Erfgoedwet (deponeringsplicht in Noordelijk Archeologisch Depot).

5.3 BODEM

Voor een goede ruimtelijke ordening is de milieu hygiënische kwaliteit van de bodem onderzocht om te bepalen of deze geschikt is voor de beoogde functie. Onderzocht moet worden in hoeverre de bodem (grond en grondwater) bruikbaar is en of sanering noodzakelijk is in geval

¹ De belangrijkste aanpassingen betreffen het toevoegen van een bufferzone van 5 m rond de verschillende (bekende) objecten, het toevoegen van nieuwe inrichtingselementen, zoals de nieuwe toegang tot het terrein, en het aangeven van visuele differentiatie in verticale vrijstellingsdiepten. Door het toevoegen van een ook in het reguliere gemeentelijke archeologiebeleid gangbare bufferzone rond de locatie van een bekende waardevolle structuur, is ondervangen dat de ligging van de rond 1990 opgeworpen zandlichamen (taluds), welke de plaats van de barakken aanduiden, niet altijd overeenkomt met de huidige, meer nauwkeurige projectie van die barakken.

² Variatie in diepte is afhankelijk van ligging al dan niet ter plaatse van een ophoging en/of talud.

van een eventuele verontreiniging. Om inzicht verkregen in de milieu hygiënische kwaliteit van de bodem zijn in de afgelopen jaren diverse onderzoeken uitgevoerd.

Woning van de kampcommandant

Rondom de woning van de kampcommandant is in 2011 een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd door Grontmij³ ten behoeve van de realisatie van de conservering van de woning van de kampcommandant. Gezien de resultaten van het onderzoek wordt geconcludeerd dat de voor de onderzoekslocatie opgestelde hypothese 'niet verdachte locatie', formeel gezien onjuist is. Er zijn namelijk enkele gehalten aangetroffen die de achtergrondwaarde en streefwaarde overschrijden. De aangetroffen zinkverontreiniging is mogelijk een puntverontreiniging of een zeer heterogeen monster. Verder werd bij geen van de onderzochte stoffen een overschrijding van de tussenwaarde (signaal voor nader onderzoek) geconstateerd. Aanpassing van de onderzoeksstrategie of het uitvoeren van nader onderzoek was daarom niet nodig.

De milieu hygiënische kwaliteit van de bodem vormde geen belemmering voor de voorgenomen conservering van de woning van de kampcommandant.

Voormalig kampterrein

In 2012 is voor het voormalig kampterrein een historisch onderzoek uitgevoerd door Grontmij⁴. Deze is in 2016 geactualiseerd (zie bijlage 1). Op het terrein van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork hebben in het verleden activiteiten plaatsgevonden die mogelijk bodemverontreiniging hebben veroorzaakt. Het gaat hierbij om het ketelhuis met directe omgeving en het facilitaire gebied (verdacht op basis van olie- en kolenstook) en de voormalige werkbarakken (verdacht vanwege ontmanteling van batterijen). Daarnaast kan het gehele voormalige kampterrein als verdacht beschouwd worden, gezien de menselijke activiteiten ter plaatse gedurende de afgelopen decennia.

De verdachte locaties, die bekend zijn bij het bodeminformatiesysteem van de provincie Drenthe in de omgeving van het voormalige kamp, liggen op een dusdanige afstand van de huidige onderzoekslocatie dat negatieve beïnvloeding vanuit deze locatie niet wordt verwacht.

Toekomstige entree

Omdat ter plaatse van het westelijke deel (toekomstige entree) nog geen bodemkwaliteitsgegevens bekend waren, is voor deze locatie een beperkt vooronderzoek uitgevoerd (zie bijlage 1). Hieruit blijken geen mogelijke aanleidingen om bodemverontreiniging te verwachten. Wel dient rekening te worden gehouden met eventuele niet gesprongen explosieven.

Conclusie

Ter plaatse van het plangebied zijn geen gegevens gevonden van actuele bodemveranderingen. Bij het huidige gebruik van het terrein (extensief recreatief gebruik, geen speelterrein) worden geen blootstellingsrisico's voor de mens verwacht. Evenmin worden ecologische en/of verspreidingsrisico's verwacht. Bij herinrichting van het terrein wordt aanbevolen bodemonderzoek uit te voeren om inzicht te krijgen in veiligheidsmaatregelen bij de grondwerkzaamheden en de (on)mogelijkheden voor verwerking van overtollige grond.

5.4 NATUUR

Sinds 2002 moeten alle ruimtelijke ontwikkelingen worden getoetst aan bepalingen uit het natuurbeschermingsrecht: de Flora- en faunawet (soortbescherming), de Natuurbeschermingswet en de provinciale EHS (gebiedsbescherming). De natuurwetgeving heeft als belangrijkste component het zorgplichtbeginsel, dat van elke initiatiefnemer verlangt dat hij zich vooraf op de hoogte stelt van eventuele schadelijke effecten op voorkomende beschermde soorten planten en dieren en hun leefomgeving.

³ VBO Woning kampcommandant Kamp Westerbork, Grontmij Nederland B.V, 5 september 2011.

⁴ Historisch onderzoek Kamp Westerbork, Grontmij Nederland B.V, 21 mei 2012.

Uit deze wet- en regelgeving vloeit voort dat bij de planontwikkeling dient te worden nagegaan of ruimtelijke ingrepen een negatieve invloed hebben op planologisch begrensde en beschermde natuur- en landschapswaarden (Vogel- en Habitatrichtlijn, Natuurnetwerk Nederland) en beschermde planten- en diersoorten.

Soortbescherming

Om te beoordelen of er beschermde soorten in het plangebied voorkomen is een ecologische toets uitgevoerd op basis van bureauonderzoek en een veldbezoek (Toetsing flora- en fauna, Sweco, juli 2016, zie bijlage 3). Tevens is enkele jaren geleden een toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd ten behoeve van de conservering van de woning van de kampcommandant (Buro Bakker, juni 2012) en een toetsing aan de EHS (Grontmij, oktober 2011, zie bijlage 3).

Flora

Ter plaatse van de geplande activiteiten is geen beschermde flora aanwezig. Uit het bronnenonderzoek blijken de groeiplaatsen van de licht en matig zwaar beschermde orchissen en klokjesgentiaan op enige afstand van deze planlocaties te liggen en ook tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten waargenomen.

Zoogdieren

De geplande activiteiten hebben geen negatieve effecten op (het leefgebied van) de voorkomende vleermuizen. Er worden geen bomen gekapt. Dit betekent dat ook voor eekhoorn geen potentiële verblijfplaatsen verloren gaan. Dit geldt ook voor steenmarter, omdat niet gesloopt gaat worden. De werkzaamheden vinden plaats op relatief kleine deelgebieden van het terrein van het kamp. Steenmarter en eekhoorn, maar ook de aangetroffen licht beschermde soorten kunnen deze deelgebieden tijdens de werkzaamheden mijden. Vanuit de zorgplicht dient wel zorg gedragen te worden dat deze dieren kunnen vluchten.

Amfibieën en reptielen

De geplande activiteiten leiden niet tot negatieve effecten op reptielen, omdat deze niet zijn aangetroffen op het terrein van Kamp Westerbork en ook niet worden verwacht. In het bos ruim 100 m oostelijk van de locatie van de barakken zijn waarnemingen van heikikker en licht beschermde amfibieën bekend. De locatie waar barakken zijn gepland, biedt geen leefgebied voor deze soorten. Wel kunnen eventueel amfibieën passeren. Als hiermee rekening gehouden wordt bij het plaatsen van barakken zullen geen negatieve effecten optreden op amfibieën.

Vogels

Broedende vogels mogen niet verstoord worden. Om strijdigheid met de Flora- en faunawet te voorkomen dienen de werkzaamheden bij voorkeur buiten het broedseizoen plaats te vinden. Als werken in het broedseizoen niet te vermijden is, dient zeker gesteld te worden dat zich in de omgeving rond de werkzaamheden geen broedende vogels bevinden.

Ongewervelden

Voor de vlinders en libellen geldt dat deze niet geschaad worden door de werkzaamheden. Hoewel er barakken bijgeplaatst worden, blijven bloemrijke graslanden bestaan. Het zwaar beschermde heideblauwtje heeft vooral leefgebied op de aangrenzende heidegebieden.

Conclusies en aanbevelingen

De geplande activiteiten leiden niet tot strijdigheid met de Wet natuurbescherming mits:

- Buiten het broedseizoen wordt gewerkt dan wel zeker wordt gesteld dat tijdens de werkzaamheden geen sprake is van broedende vogels in de omgeving;
- De zorgplicht in acht wordt genomen ten aanzien van mogelijk passerende zoogdieren en amfibieën.

Aanbevolen wordt om zo veel mogelijk bloemrijke graslanden in stand te houden.

Toetsing Wet natuurbescherming

Bovenstaande toetsing heeft plaatsgevonden aan de destijds geldende wetgeving (Flora- en faunawet). Hieronder worden de bevindingen van juli 2016 getoetst aan de sinds 1 januari 2017 geldende Wet natuurbescherming.

De beschermingsstatus van vleermuizen is niet veranderd onder de Wet natuurbescherming. De conclusie dat door de voorgenomen ontwikkeling geen negatieve effecten op vleermuizen zullen optreden blijft staan. Ook de beschermingsstatus van de in de omgeving voorkomende overige zoogdieren en amfibieën en reptielen is onveranderd, evenals de conclusies met betrekking tot deze soortgroepen. Voor enkele aangetroffen planten (klokjesgentiaan, rietorchis, moeraswespenorchis en brede wespenorchis) en vlinders (heideblauwtje) geldt dat deze nu niet meer beschermd zijn (wel zorgplicht). Omdat deze soorten, onder de Flora- en faunawet licht tot zwaar beschermd, niet werden geraakt door de geplande ontwikkeling, verandert ook hier de conclusie niet onder de Wet natuurbescherming. Voor vogels geldt ook onder de Wet natuurbescherming dat broedende vogels niet verstoord mogen worden en dat werken buiten het broedseizoen is aan te bevelen.

Gebiedsbescherming

Het plangebied maakt geen onderdeel uit of ligt niet in de nabijheid van een Natura 2000 gebied, maar ligt wel in het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Daarom is het nodig na te gaan in hoeverre de wezenlijke kenmerken van de NNN significant geschaad kunnen worden door de voorgenomen activiteit. Hiervoor is het toetsingskader NNN doorlopen (Grontmij, 2011, zie bijlage 4).

Toetsingskader

De beleidsmatige basis voor het afwegingskader voor de NNN is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Daarnaast hebben Rijk en provincies een beleidskader spelregels opgesteld. Het beleidskader geeft een uitwerking, verduidelijking en aanscherping van de verschillende onderdelen van het afwegingskader. De provincies laten de inhoud van de spelregels doorwerken in het provinciaal ruimtelijk beleid. Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de 'nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat ruimtelijke ingrepen uitsluitend worden toegestaan als er groot maatschappelijk belang aan de orde is en er geen redelijke alternatieven zijn.

Het toetsingskader voor de NNN verloopt via de volgende stappen:

1. Indien de ruimtelijke ingreep in de NNN ligt dan dient nagegaan te worden of de ingreep een significant negatief effect heeft op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN. De wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN zijn gebiedsspecifiek en door de provincies vastgelegd in hun ruimtelijke en/of natuurbeleid. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast kan bepaald worden door middel van ecologisch onderzoek. Indien de ingreep geen significant negatief effect heeft op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN, kan de ingreep op basis van het EHS-beleid plaatsvinden.
2. Indien de ruimtelijke ingreep wel leidt tot een significant negatief effect is nadere toetsing noodzakelijk (toetsing maatschappelijke belang, alternatieven en compensatie).

Wezenlijke kenmerken

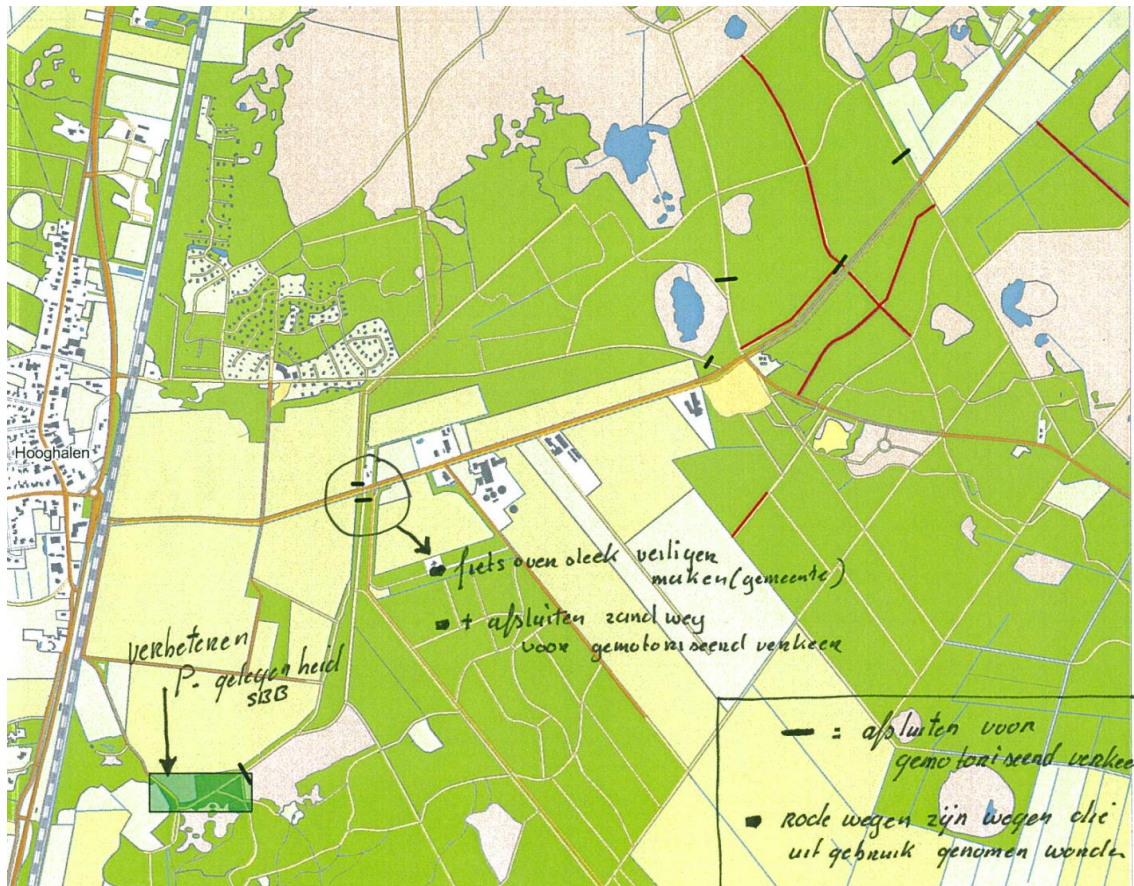
Het voormalig kampterrein bestaat uit delen met verhoogd gazon op plaatsen waar zich in het verleden barakken bevonden, met tussendoor ruigere en bloemrijke, extensief gemaaide delen. Dwars door het terrein loopt de ontsluitingsweg. Op het terrein bevinden zich diverse oude bomen en een bovengrondse kelder die in de huidige situatie een functie heeft voor vleermuizen. Het terrein wordt omgeven door bos. Voor het plangebied zijn drie wezenlijke kenmerken gedefinieerd waarop achtereenvolgens is ingegaan:

- **De voor dieren belangrijke rust en duisternis:** De noodzakelijke rust heeft betrekking op de aspecten geluid en beweging. Broedvogels van bossen worden verstoord bij geluidsniveaus hoger dan gemiddeld 41-42 dB(A) en broedvogels van open akker- en graslandgebied bij een niveau hoger dan gemiddeld 48 dB(A) (Reijnen et al 1992). Duisternis is belangrijk voor zowel de dagactieve dieren (die 's nachts in het donker slapen) als de nachtactieve dieren (die 's nachts verstoord kunnen worden door licht).

- **De voor dieren belangrijke relaties tussen verblijfs-, rust- en foerageergebied:** De omringende bossen zijn rustgebied voor reeën en andere zoogdieren zoals onder andere vleermuizen en rust- en leefgebied voor vogels en zoogdieren. Veel van deze soorten foerageren in de randen van het bos of de aangrenzende landerijen. De afwezigheid van barrières en verstoring door geluid, beweging en licht is voor deze soorten belangrijk.
- **De cultuurhistorische en aardkundige waarden:** De cultuurhistorische waarde betreft de bebouwing (de commandantwoning) en de voormalige bebouwing van de omgeving (voormalige kampterrein). Het gaat hier dus niet om een cultuurhistorisch landschap. De onderzoekslocatie maakt deel uit van een gebied met een hoog beschermingsniveau ten aanzien van aardkundige waarden.

Beoordeling mogelijke effecten

- Op basis van het in 2011 uitgevoerde onderzoek wordt geconcludeerd dat de (reeds gerealiseerde) restauratie en overkapping van de kampcommandantwoning geen negatieve gevolgen heeft op de vastgestelde wezenlijke kenmerken en natuurwaarden. Ook het plaatsen van draadmodellen van barakken en wachttorens op het voormalige kampterrein hebben geen negatieve gevolgen op de vastgestelde wezenlijke kenmerken en natuurwaarden, mits de bestaande situatie voor het overige gehandhaafd blijft (in het bijzonder de bomen).
- Een deel van de kleinschalige bijeenkomsten en herdenkingen die voorheen nog op het kampterrein in de open lucht plaatsvonden, vinden in de huidige situatie plaats in de overkapping (dus feitelijk inpandig) waardoor het geluid op de omgeving als gevolg van bijeenkomsten zal gaan afnemen.
- De verwachte toename van het aantal bezoekers vanwege de nog te realiseren ontwikkelingen is naar verwachting klein ten opzichte van het totaal aantal bezoekers van het kampterrein (zie paragraaf 5.7). Er zal dan ook geen sprake zijn van verslechtering van de rust op en in de omgeving van het kampterrein en daarmee aantasting van het stiltegebied. Het verplaatsen van de keerlus voor de bus zal naar verwachting resulteren in enige verbetering omdat de busroute circa 250 meter korter wordt.
- Over de overige ontwikkelingen op en rond het kampterrein heeft in het kader van het Natuurnetwerk Nederland overleg plaatsgevonden met de provincie:
 - De provincie concludeert voor wat betreft het verplaatsen van de entree en het realiseren van de keerlus dat deze ingepast kan worden op een relatief open terrein langs de weg waardoor de kap van bomen beperkt blijft. Compensatie / mitigatie is niet nodig indien kap bomen beperkt blijft.
 - Voor wat betreft het visualiseren van het crematorium concludeert de provincie dat dit geen extra ruimtelijk beslag vraagt en ook hoeven er geen bomen te worden gekapt. Mogelijk is er wel een toename van verstoring door hogere gebruikersdruk. Mits het slechts gaat om een visuele versterking van de contouren van het oude crematorium is compensatie / mitigatie hiervoor niet nodig. Compensatie voor mogelijke toename gebruikersdruk wordt gerealiseerd door het afsluiten van paden in het nabijgelegen bos van boswachterij Hooghalen door Staatsbosbeheer. Dit zal worden vastgelegd in een overeenkomst tussen Staatsbosbeheer en de gemeente. Op onderstaande afbeelding is aangegeven hoe deze compensatie plaats zal vinden c.q. welke paden worden afgesloten.

Af te sluiten paden in de omgeving van het Herinneringscentrum

5.5 WATERTOETS

In het kader van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het verplicht de Watertoets uit te voeren. De Watertoets is een waarborg voor water in ruimtelijke plannen en besluiten. In het bestemmingsplan dient te worden aangegeven in hoeverre de waterhuishoudkundige belangen zijn of worden meegewogen bij de uitwerking van het plan.

Waterschap Hunze en Aa's is in het kader van de watertoets geïnformeerd middels de Digitale Watertoets op 6 september 2016. Op basis van de uitgangspuntennotitie, als automatisch product van de Digitale Watertoets, is voorliggende waterparagraaf tot stand gekomen. Met betrekking tot de keuzes die nog gemaakt moeten worden, concrete inrichting, en voor de verdere (procedurele) afhandeling van de Watertoets is het van belang om het waterschap verder te betrekken en rekening te houden met bovenstaande voorwaarden.

Hydrologische situatie plangebied

Het plangebied bevindt zich in het beheersgebied van waterschap Hunze en Aa's. Het beheersgebied is onderverdeeld in afwateringsgebieden en peilvakken met streefpeilen. Het plangebied bevindt zich op het grensvlak van twee peilgebieden met een zomerstreefpeil van NAP +13,50 m en NAP +12,70 m. Er bevinden zich geen (hoofd)watergangen rondom het plangebied. Het plangebied stroomt via de bodem af richting het oostelijk gelegen Amerdiep.

Het gebied wordt gekenmerkt door het voorkomen van veldpodzolgronden, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand. Het lemige, fijne zand zorgt ervoor dat het grondwater niet makkelijk kan wegzijgen. De bodem wordt gekenmerkt door grondwatertrap Vb. Dit houdt in dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) voorkomt tussen 40-80 cm beneden maaiveld en dat de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) voorkomt vanaf 120 cm beneden maaiveld. In en rondom het plangebied heerst een infiltratiesituatie. Op basis van het voorkomen van een zandige bodem, in combinatie met de heersende infiltratiesituatie, kan worden geconcludeerd dat infiltratie van eventueel afgekoppeld hemelwater hier zinvol mogelijk is.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

In dit hoofdstuk worden de hydrologische uitgangspunten en randvoorwaarden voor de herinrichting van het plangebied beschreven. Bij de totstandkoming van de uitgangspunten en randvoorwaarden is gebruik gemaakt van informatie van het waterschap Hunze en Aa's. Daarnaast is gebruik gemaakt van de Handreiking Watertoets 3.

Afvalwater en riolering

Het verhard oppervlak (perron en transfer) dient zodanig te worden ingericht dat onkruidgroei zo weinig mogelijk kans krijgt. Hiermee kan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen worden voorkomen of beperkt. Het rapport "Handboek Bestrijdingsmiddelen in stedelijk gebied" gaat hierop in. Als de middelen toch gebruikt worden dan moet de gebruiker maatregelen treffen om contact met hemelwater zoveel mogelijk te voorkomen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de methode voor Duurzaam Onkruidbeheer (DOB-methode).

Riolering is niet van toepassing op deze locatie omdat afvoervoorzieningen voor vervuild water niet noodzakelijk zijn.

(Grond)waterkwaliteit

Er vinden geen lozingen van vervuild water plaats. Daarnaast worden er geen uitlogende materialen gebruikt.

(Grond)wateroverlast

In de toekomstige situatie neemt het verhard oppervlak rondom de vernieuwde entree toe. Geschat wordt dat de toename van het totaal verhard oppervlakte in het plangebied ongeveer gelijk blijft doordat het verhard oppervlak van de weg naar de kampcommandant woning verdwijnt. Overlast als gevolg van extra (versnelde) afvoer wordt niet verwacht, aangezien er voldoende mogelijkheden zijn om water te bergen en af te voeren via de bodem.

Voor de beoogde keerlus wordt een deel van de sloot gedempt. Het gedempte deel van de sloot dient volledig gecompenseerd te worden door bijvoorbeeld verbreding van de sloten. Door een aanleg van een duiker wordt de verbinding tussen deze sloten behouden.

De voorgenomen afname van bomen voor de aanleg van de keerlus, wordt minimaal geschat. Naar verwachting zal deze afname geen nadelige invloed hebben op het grond- en oppervlakte-water.

5.6 MILIEUZONERING

Milieuzonering is een ruimtelijk instrument ter bescherming of vergroting van de woon- en leefkwaliteit. Het instrument bestaat uit het aanbrengen van een ruimtelijke scheiding tussen milieubelastende (bedrijven) en milieugevoelige functies (bijvoorbeeld woningen, scholen, kinderdagverblijven of verblijfsrecreatie). In het handboek 'Bedrijven en milieuzonering' worden milieuaspecten als geluid, geur, stof en gevaar uitgedrukt in richtlijnafstanden die wenselijk worden geacht tussen milieubelastende en milieugevoelige functies. De richtlijnafstand is gebaseerd op een minimale afstand tot aaneengesloten woonbebouwing. Het betreffen indicatieve afstanden die bij voorkeur worden aangehouden, er kan gemotiveerd van worden afgeweken als de situatie ter plekke dat toelaat.

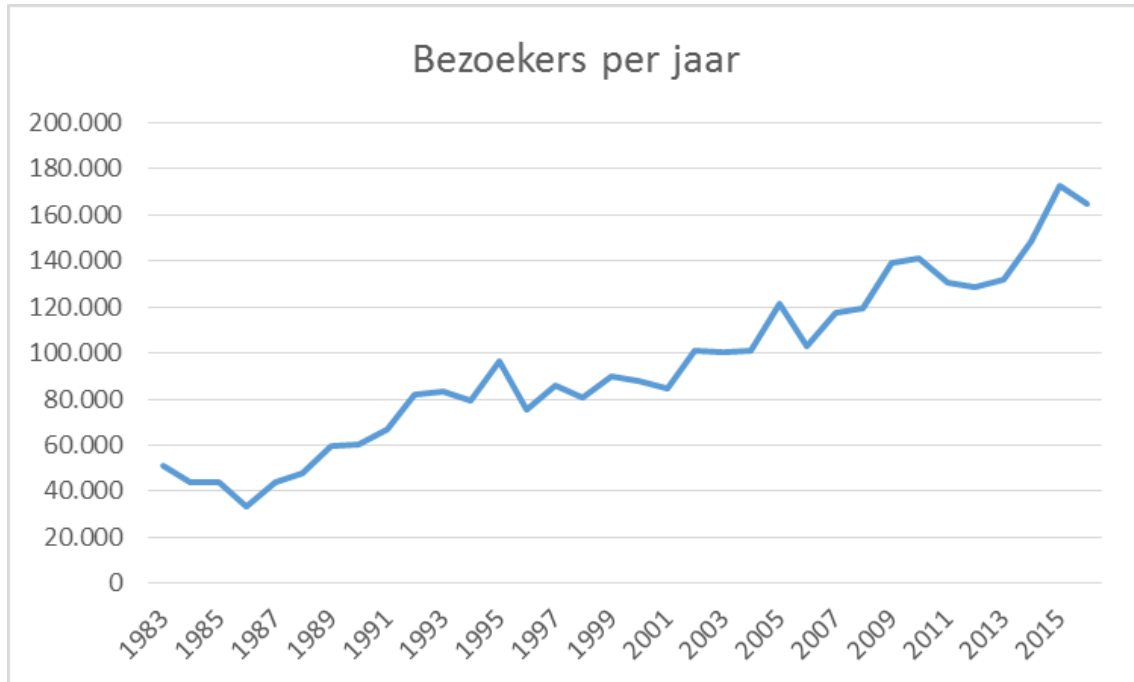
De woning van de kampcommandant (inclusief de secundaire ruimte met ontvangstruimte) heeft geen woonfunctie meer, maar kan wel worden beschouwd als museum of atelier. Hiervoor geldt milieucategorie 1 met een richtlijnafstand van 10 meter. De overige bestaande en te realiseren functies op het kampterrein zijn niet aan te merken als milieubelastend of milieugevoelig.

Omdat in de directe omgeving van de woning van de kampcommandant geen woningen aanwezig zijn en er geen nieuwe bedrijvigheid mogelijkheid wordt gemaakt, zijn er geen belemmeringen te verwachten ten aanzien van milieuzonering.

5.7 VERKEER

Huidige situatie

Het Herinneringscentrum is geopend sinds 1983. Het aantal betalende bezoekers voor het Herinneringscentrum (geen onderdeel van dit bestemmingsplan) in de afgelopen jaren is in onderstaande tabel weergegeven. Het bezoekersaantal laat sinds de opening een gestage groei zien en had in 2015 een recordjaar met circa 172.500 bezoekers⁵. Hiermee behoort het Herinneringscentrum Kamp Westerbork tot één van de best bezochte middelgrote musea van Nederland.

Ontwikkeling bezoekersaantal 1983-2016 (bron: jaarverslag Herinneringscentrum Kamp Westerbork 2015).

Het aantal bezoekers aan het voormalig kampterrein (onderdeel van dit bestemmingsplan) wordt niet bijgehouden omdat het terrein vrij toegankelijk is. Het Herinneringscentrum schat dat in 2015 ongeveer 500.000 mensen het terrein van Kamp Westerbork bezochten. Voor het jaar 2016 is dit aantal geschat op 450.000 (bron: jaarverslag Herinneringscentrum Kamp Westerbork 2015).

Het merendeel van de bezoekers bezoekt het kampterrein op eigen gelegenheid (lopend of per fiets). Het voormalig kampterrein is verder alleen per pendeldienst via de toegangsweg Hemeloor bereikbaar in verband met ligging van het kampterrein in het vrijwaringsgebied van de radiotelescopie van ASTRON. De bus van het Herinneringscentrum rijdt dagelijks tussen 11.10 en 17.00 uur (16 keer heen en terug) naar en van het kampterrein.

In de huidige situatie is er nabij het Herinneringscentrum een parkeerplaats voor bezoekers van zowel het Herinneringscentrum als het voormalig kampterrein dat 2,7 km verderop is gelegen. Met uitzondering van topdagen is de capaciteit van het huidige parkeerterrein toereikend. De ontsluiting vindt plaats via de Oosthalen in westelijke richting. De Oosthalen sluit bij Hooghalen aan op de Asserweg richting Assen en Beilen (en verder richting de A28/N33).

⁵ In 2015 organiseerde het Herinneringscentrum evenementen als De 102.000 Namen Lezen en de Herdenking 70 jaar Bevrijding kamp Westerbork. Hierdoor kreeg het museum regionale, nationale en internationale aandacht van de pers. De stijging in de afgelopen jaren wordt deels verklaard doordat sinds 2014 de aanwezigen aan de 4 mei herdenking worden meegeteld.

Toekomstige situatie

Het is niet de verwachting dat het bezoekersaantal vanwege de in dit bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen substantieel zal toenemen. Deze ontwikkelingen betreffen namelijk het toevoegen van elementen die niet gericht zijn op het vergroten van het aantal bezoekers (vergroting parkeerplaats of extra exposities) maar op het meer beleefbaar maken van het kampterrein en het verplaatsen van de keerlus voor de pendeldienst. Voor het overige is het bestemmingsplan conserverend van karakter. Wel kan sprake zijn van verschuiving van bezoekersstromen op het kampterrein zelf, bijvoorbeeld als gevolg van aangepaste bewegwijzering of nieuwe elementen als het silhouet van het crematorium.

De bezoekers zullen evenals in de huidige situatie lopend of per fiets of per pendelbus naar het kampterrein komen, al dan niet gebruikmakend van het bestaande parkeerterrein bij het herinneringscentrum. Er zal dan ook geen sprake zijn van een substantiële toename van verkeersaantrekkende werking en verkeershinder.

5.8 GELUID

In de Wet geluidhinder is vastgelegd dat geluidgevoelige objecten geen hinder mogen ondervinden van geluid afkomstig van (spoor-)wegen en industrieterreinen. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dienen te worden getoetst op hun geluidseffecten voor geluidgevoelige objecten.

Er zijn geen gezoneerde industrieterreinen in de omgeving van het plangebied. De woning van de kampcommandant heeft geen woonbestemming meer en is in de zin van de Wet Geluidhinder geen woning. Dit plan voorziet verder niet in de realisatie van nieuwe geluidgevoelige bestemmingen. De Wet Geluidhinder is dan ook niet van toepassing. Ten zuiden van het plangebied is één woning met een woonbestemming gelegen maar deze woning ligt verder dan 200 meter van de toegangsweg Hemeloor af. Ook hiervoor is een akoestisch onderzoek niet noodzakelijk.

Voor eventuele verkeerstoename op de bestaande ontsluitingsweg en de gevolgen voor de geluidbelasting op de bestaande woningen langs deze wegen, geldt geen toetsing in het kader van de Wet geluidhinder. Wel moet in het kader van een goede ruimtelijke onderbouwing de belangen van het realiseren van het nieuwe bestemmingsplan afgewogen worden tegen de mogelijke hinder door de geluidbelasting. Voor geluid geldt een vuistregel dat een 30% toename van de verkeersintensiteiten leidt tot een toename van circa 1 dB. Dergelijke verkeerstoenames als gevolg van het plan zijn niet aan de orde (zie paragraaf 5.7) waardoor er geen extra hinder is te verwachten.

5.9 LUCHTKWALITEIT

Met betrekking tot luchtkwaliteit moet rekening worden gehouden met het gestelde in de Wet Milieubeheer, hoofdstuk 5, titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen en de bijbehorende bijlagen. Op basis van artikel 5.16 Wm kan een bestemmingsplan worden vastgesteld, indien:

- a. Aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, niet leiden tot het overschrijden van een in bijlage 2 van de Wet Milieubeheer opgenomen grenswaarde, of
- b. Aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, leiden tot een verbetering per saldo van de concentratie in de buitenlucht van de desbetreffende stof dan wel, bij een beperkte toename van de concentratie van de desbetreffende stof, de luchtkwaliteit per saldo verbetert door een samenhangende maatregel of een optredend effect, of
- c. Aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt niet in betekende mate bijdragen aan de concentratie in de buitenlucht van een stof
- d. Het project is genoemd of beschreven dan wel past binnen een programma van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

Dit bestemmingsplan maakt herinrichting van delen van het kampterrein mogelijk. Dit betreft het toevoegen van elementen die niet gericht zijn op het vergroten van het aantal bezoekers. Zoals

uit paragraaf 5.7 blijkt, leidt dit niet tot een toename van verkeersaantrekkende werking. Dit project is daarom aan te merken als 'niet in betekende mate' (NIBM) van invloed op de luchtkwaliteit op basis van bovenstaande criteria.

5.10 EXTERNE VEILIGHEID

Het huidige beleid met bijbehorende normstellingen op het gebied van externe veiligheid is vastgelegd in het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI). Het BEVI is van toepassing op inrichtingen vallend onder de Wet milieubeheer die overlijdensrisico's voor personen buiten de inrichtingen veroorzaken als gevolg van de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen.

Er is nagegaan of zich in de directe omgeving van het plangebied inrichtingen bevinden die onder het BEVI vallen. Dit is niet het geval. Er vindt geen opslag van gevaarlijke stoffen plaats en er worden in de directe omgeving geen gevaarlijke stoffen vervoerd over de weg of het spoor. Evenmin zijn er aardgas-of aardolie leidingen in de directe omgeving.

Het aspect externe veiligheid vormt geen belemmering voor de voorgenomen ontwikkeling.

6 JURIDISCHE ASPECTEN

De verdere ontwikkeling van Kamp Westerbork, zoals verwoord in de voorgaande hoofdstukken, is juridisch vastgelegd in de regels en verbeelding. Dit hoofdstuk beschrijft de juridische vormgeving van voorliggend bestemmingsplan.

6.1 OPZET BESTEMMINGSPLAN

Het bestemmingsplan bestaat uit de plantoelichting, regels en verbeelding. De regels en de verbeelding vormen het juridisch bindende gedeelte van een bestemmingsplan. De regels en verbeelding zijn aan elkaar gerelateerd. Dit betekent dat de verbeelding en de regels altijd in samenhang moeten worden gebruikt. De plantoelichting is bedoeld om de verbeelding en de regels te verduidelijken en om gemaakte keuzen te verantwoorden aan de hand van ruimtelijk beleid. De toelichting heeft geen bindende werking.

Alle gronden die binnen het plangebied vallen hebben een bestemming gekregen op de verbeelding. Aan de bestemmingen zijn daar waar nodig aanduidingen toegevoegd. Deze bestemmingen en aanduidingen hebben slechts juridische betekenis indien in de regels hieraan een betekenis wordt gegeven. De begrenzingen van de bestemmingen volgen zoveel mogelijk geografische, topografische en/of kadastrale grenzen. Daar waar dat niet mogelijk bleek, is gekozen voor een meer praktische benadering. De schaal van de verbeelding kan met behulp van de computer door de gebruiker naar keuze worden ingesteld. Als ondergrond is de GBKN van de gemeente Midden-Drenthe gehanteerd.

De regels bevatten het juridisch instrumentarium voor het regelen van het gebruik van de gronden en bebouwing, bepalingen omtrent de toegelaten bebouwing en regels betreffende het gebruik van aanwezige en/of op te richten bebouwing.

6.2 PLANREGELS

HOOFDSTUK 1 INLEIDENDE REGELS

In hoofdstuk 1 zijn enkele in de planregels gehanteerde begrippen nader verklaard, zodat interpretatieproblemen worden voorkomen. Daarnaast is een omschrijving gegeven van de te gebruiken wijze van meten.

Artikel 1 Begripsbepaling

In dit artikel zijn de begrippen gedefinieerd, die in de regels worden gehanteerd. De begripsbepalingen in artikel 1 zijn noodzakelijk bij de interpretatie van de regels. Bij de toetsing aan het bestemmingsplan wordt uitgegaan van de in dit artikel aan de betreffende begrippen toegekende betekenis. Voor zover geen begrippen zijn gedefinieerd wordt aangesloten bij het normaal spraakgebruik.

Behalve de eerste twee begrippen zijn deze omschrijvingen alfabetisch gerangschikt. Zij zijn zoveel mogelijk gebaseerd op vaste jurisprudentie. In de loop der tijd hebben de meeste begrippen zich ontwikkeld tot een standaard, waarvan ook in dit bestemmingsplan gebruik is gemaakt.

Artikel 2 Wijze van meten

De bepalingen over de wijze van meten zijn in artikel 2 opgenomen. Dit artikel geeft aan hoe de hoogte- en andere maten die bij het bouwen in acht genomen dienen te worden, gemeten moeten worden.

Artikel 3 en 4

In deze artikelen wordt de relatie met de vigerende bestemmingsplannen Buitengebied Midden-Drenthe geregeld voor wat betreft de doorwerking van het archeologische beschermingsregime van de archeologische beleidskaart (artikel 6 t/m 9 van dit bestemmingsplan). De overige regels en verbeeldingen van de vigerende bestemmingsplannen blijven onverkort van toepassing. Tevens wordt met dit bestemmingsplan de dubbelbestemming 'Waarde - Archeologie 2' en aanduiding 'Vrijwaringszone - radiotelescoop' uit de vigerende bestemmingsplannen Buitengebied Midden-Drenthe vervangen en de aanduiding 'Milieuzone - grondwaterbeschermingsgebied' verwijderd.

HOOFDSTUK 2 BESTEMMINGSGEGELS

In hoofdstuk 2 zijn de op de kaart aangegeven bestemmingen omschreven. De bestemmingsregels zijn opgenomen in artikel 5 t/m 9. De bestemmingsomschrijving betreft de centrale bepaling van elke bestemming. Het betreft een omschrijving waarin limitatief de functies worden genoemd, die binnen de bestemming zijn toegestaan.

De bouwregels zijn direct gerelateerd aan de bestemmingsomschrijving. Ook het gebruik van gronden en bebouwing is gekoppeld aan de bestemmingsomschrijving. In de bouwregels staan uitsluitend bepalingen die betrekking hebben op het bouwen. Bouwregels zijn dan ook alleen van toepassing bij de toetsing van aanvragen om bouwvergunning. De afwijking van de bouwregels geven burgemeester en wethouders de bevoegdheid om onder voorwaarden af te wijken van een specifieke regel. De specifieke gebruiksregels vormen een nadere concretisering van het toegestane gebruik.

Artikel 5 Maatschappelijk - Kamp Westerbork

In deze bestemming is het gehele herinneringsterrein Kamp Westerbork opgenomen. De begrenzing van het terrein komt zoveel mogelijk overeen met de historische begrenzing van het kampterrein, met uitzondering van het gebied ter plaatse van de radiotelescopen van ASTRON. De locatie van nieuwe ontwikkelingen in de periferie van het kampterrein die niet mogelijk waren binnen het vigerende bestemmingsplan (visualiseren crematorium en de entree kampterrein met keulus) zijn specifiek aangeduid.

Binnen de bestemming is tevens ondergeschikte horeca en detailhandel toegestaan, evenals evenementen gerelateerd aan de bestemming (bijvoorbeeld 4 en 5 mei herdenkingen). Aangegeven is welke bouwmogelijkheden er zijn voor het terugplaatsen van (visualisaties van) historische en originele elementen op het kampterrein (barakken, wachttorens, etc). Voor zover dit nieuwe gebouwen en overkappingen betreft, is ten behoeve van het terugplaatsen van barakken een gezamenlijk maximum oppervlakte aangehouden van 2.700 m² en een maximale bouwhoogte van 12 meter (conform bestemmingsplan Buitengebied). Hiermee heeft de Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork de mogelijkheid om in de toekomst barakken te plaatsen mochten er originele elementen teruggevonden worden. Voor bouwwerken, geen gebouwen en overkappingen zijnde geldt een maximale bouwhoogte van 10 meter (conform bestemmingsplan Buitengebied).

De op het kampterrein aanwezige Rijksmonumenten (woning van de kampcommandant, SS-schuilbunker en aardappelbewaarplaats) zijn apart weergegeven op de verbeelding met de aanduiding karakteristiek. De Rioolwaterzuiveringsinstallatie ligt buiten het kampterrein en is al als zodanig opgenomen in het bestemmingsplan Buitengebied. Deze aanduiding betreft alleen signaalfunctie en heeft verder geen doorwerking in de regels. Bescherming van rijksmonumenten is namelijk geregeld in de Erfgoedwet.

Artikel 6 t/m 9 Dubbelbestemming Waarde - Archeologie

In dit bestemmingsplan zijn vier dubbelbestemmingen archeologie opgenomen overeenkomstig het beschermingsniveau zoals beschreven in de Archeologische beleidskaart Kamp Westerbork. De dubbelbestemmingen Waarde – Archeologie 1, 2 en 3 regelen de bescherming van specifieke archeologische waarden met betrekking tot het militair en civiel oorlogserfgoed van Kamp Westerbork, zowel op als buiten de huidige begrenzing van het kampterrein. In deze bestemmingen gelden de volgende onderzoeksverplichtingen:

- Waarde-Archeologie 1: geen verticale en horizontale onderzoeksvrijstelling;
- Waarde-Archeologie 2: variabele verticale en 30 m² horizontale onderzoeksvrijstelling:
 - 30 cm verticale vrijstelling (geen ophoging en geen talud);
 - 50 cm verticale vrijstelling (wel ophoging en geen talud);
 - 100 cm verticale vrijstelling (wel ophoging en geen talud);
 - 120 cm verticale vrijstelling (wel ophoging en wel talud);
- Waarde-Archeologie 3: 30 cm verticale en 100 m² horizontale onderzoeksvrijstelling.

In Waarde-Archeologie 2 en 3 zijn kleinschalige ingrepen als kabelsleuven minder breed dan 50 cm en het graven en plaatsen van poeren vrijgesteld.

De dubbelbestemming Waarde – Archeologie 4 regelt de bescherming voor die zones waar vanuit de gebruiksgeschiedenis van het kamp geen waarden liggen, maar waar nog wel een archeologische verwachting op vondsten uit de prehistorie aanwezig is. Hier geldt dat alleen archeologisch onderzoek nodig is bij ruimtelijke ingrepen groter of gelijk aan 1.000 m² en dieper dan 30 cm.

Afwijking van de bouwregels kan alleen als vaststaat dat geen onevenredige afbreuk aan de archeologische en cultuurhistorische waarden wordt gedaan, dan wel dat afdoende maatregelen zijn getroffen tot behoud. Dit moet worden aangetoond door het uitvoeren van archeologisch onderzoek. In de regels is een aantal proceseisen opgenomen die gevolgd dienen te worden bij uitvoering van dit archeologisch onderzoek moet voldoen. Concreet betekent dit dat voor gravend archeologisch onderzoek (proefsleuven, opgraving, archeologische begeleiding, kijkputjes) altijd een archeologisch Programma van Eisen (PvE) is vereist. Dit dient door de initiatiefnemer van de bodemverstoring voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek aan de gemeente ter goedkeuring te worden voorgelegd. De gemeente wint over het PvE en over het concept-onderzoeksrapport deskundig advies in bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Alle niet-gravende archeologische veldonderzoeken, zoals booronderzoek en veldkarteringen dienen voorafgaand aan de uitvoering ervan, aan de gemeente te worden gemeld en vallen ook onder de Erfgoedwet/Monumentenwet (deponeringsplicht in Noordelijk Archeologisch Depot).

HOOFDSTUK 3 ALGEMENE REGELS

In hoofdstuk 3 van de regels is een aantal standaardbepalingen opgenomen te weten, de anti-dubbeltelbepaling, algemene bouwregels, algemene ontheffingsregels en de algemene procedureregels.

Artikel 10 Anti-dubbeltelregel

De anti-dubbeltelbepaling is opgenomen om te voorkomen dat, wanneer volgens een bestemmingsplan bepaalde gebouwen en bouwwerken niet meer dan een bepaald deel van een bouwperceel mogen beslaan, het opengebleven terrein niet nog eens meetelt bij het toestaan van een ander gebouw of bouwwerk, waaraan een soortgelijke eis wordt gesteld.

Artikel 11 Algemene aanduidingsregels

Het gehele plangebied ligt onder invloed van de zone van de radiotelescoop gelegen direct ten zuiden van het plangebied. Met name hoge bebouwing en gemotoriseerd verkeer kunnen daarop van invloed zijn. In deze aanvullende regeling is opgenomen dat bouwwerken en activiteiten die de radioastronomie kunnen verstoren niet zijn toegestaan.

Artikel 12 Overige regels

Bij toepassing van de afwijkings- en wijzigingsbevoegdheden zal gebruik worden gemaakt van de hier genoemde toetsingscriteria. Onder nadere eisen wordt aangegeven dat burgemeester en wethouders nadere eisen kunnen stellen aan de plaats en de afmetingen van de bebouwing. Deze eisen kunnen echter alleen worden gesteld wanneer ten aanzien van de plaats en de afmetingen van de bebouwing reeds een hoofdeis is opgenomen binnen de bestemming.

HOOFDSTUK 4 OVERGANGS- EN SLOTREGELS

In hoofdstuk 4 zijn twee artikelen opgenomen, het overgangsrecht ten aanzien van bestaand gebruik en bestaande bebouwing en de slotregel waarin de citeertitel van het bestemmingsplan wordt aangehaald.

Artikel 13 Overgangsrecht

In deze bepaling is vorm en inhoud gegeven aan het overgangsrecht.

Artikel 14 Slotregel

Als laatste is de slotregel opgenomen. Deze bepaling omschrijft de titel van het plan.

7 ECONOMISCHE EN MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID

7.1 ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID

De kosten voor de realisering van het plan en de inrichting van het plangebied komen geheel ten laste van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Er is geen sprake van een bouwplan waarvoor een exploitatieplan benodigd is, als bedoeld in artikel 6.2.1 Besluit ruimtelijke ordening, aangezien er geen toename is van het aantal woningen.

7.2 MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID

Het voorontwerp bestemmingsplan is in het kader van het vooroverleg (artikel 3.1.1 Bro) opgestuurd naar diverse instanties (Provincie Drenthe, Libau, Waterschap Hunze en Aa's en AS-TRON). De reacties zijn opgenomen in bijlage 5. Op basis van deze reacties is het bestemmingsplan aangepast op de onderdelen archeologie, natuur, radioastronomie.

Het ontwerp bestemmingsplan is, overeenkomstig afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht 6 weken ter visie gelegd. In deze periode zijn geen zienswijzen ingediend. De provincie Drenthe geeft aan dat het ontwerp bestemmingsplan beleidsmatig / juridisch geen aanleiding geeft tot een nadere reactie (zie bijlage 5).

BIJLAGEN

De bijlagen zijn op te vragen via gemeente@middendrenthe.nl